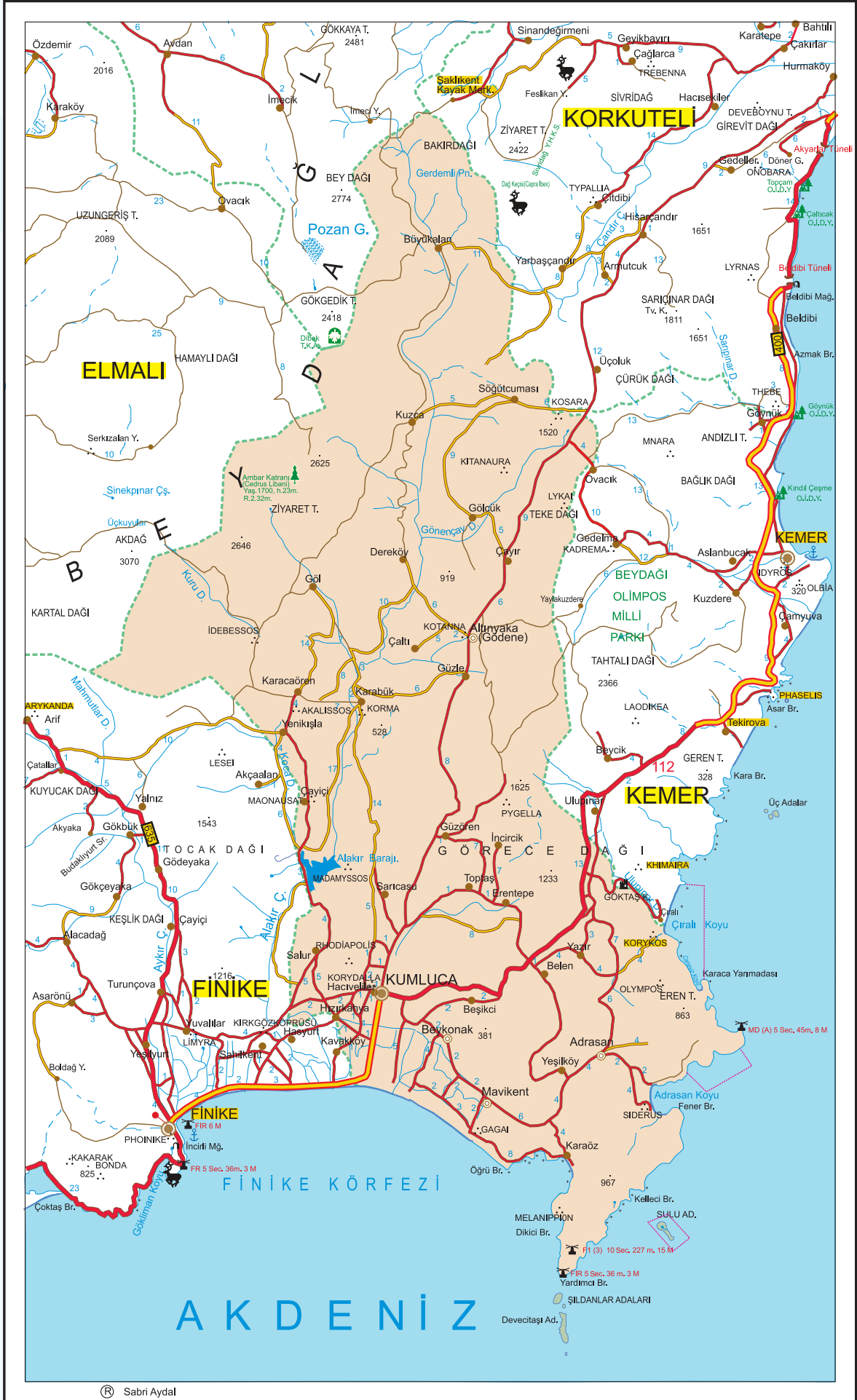

KUMLUCA

KUMLUCA

© Sabri Aydal

16. KUMLUCA

A-COĞRAFI DURUM VE İDARİ YAPI

Dr. Cemali SARI³⁹⁹

Kumluca ilçesi, Akdeniz Bölgesinde, Antalya Körfezi ile Fethiye Körfezi arasında Teke Yarımadası adı verilen Akdeniz'e doğru uzanan çıkıntı üzerinde yer almaktadır. Antalya ilinin batısında yer alan ilçelerinden biri olan Kumluca, merkeze 95 km uzaklıktadır. İlçe, güneyden Akdeniz, doğudan Kemer, kuzeyden Korkuteli, kuzeybatıdan Merkez ilçe, batıdan Elmalı ve Finike ilçeleri ile çevrilidir.

Kumluca İlçesinin güney kısımları deniz seviyesine yakın ovalık, kuzey kısımları ise dağlıktır. İlçe merkezi, Alakır çayı ile Gavur deresinin dağlardan sürükleyip getirdiği alüvyonlu bir ova üzerinde kurulmuştur. Üç tarafı dağlarla çevrili Kumluca, güneyde denizin hemen gerisinden kuzeye doğru 15 km kadar uzanarak Tatlık mevkiinde son bulan verimli bir ova üzerinde yer almaktadır.

Morfolojik ünitelerin kısa mesafelerde farklılık göstermesi fiziki coğrafyada zenginliği ve beraberinde çeşitliliği getirmiştir. Dağları, ovaları, vadileri ve platoları ile dikkati çeken Kumluca ilçesi, Antalya bölümü içerisinde renkli özellikte bir manzara gösterir.

Kumluca ilçesinin yüzölçümü 1.253 km²'dir. İlçenin merkez nüfusu (2007 Nüfus Sayımına Göre) 31.581 kişidir. Merkez ilçe kasaba ve köyleriyle birlikte nüfusu ise 65.904 kişidir. İlçenin 3 kasabası (belediye), 24 köyü bulunmaktadır. Son yapılan 2007 yılı nüfus sayımlarına göre Kumluca ilçesindeki toplam nüfusun % 47.9'u ilçe merkezinde, % 26.9'u kasabalarda, % 24.8'i köylerde yaşamaktadır.

Kumluca İlçesi, turfanda sebze ihtiyacının karşılanmasında Antalya hatta Türkiye ölçeğinde önemli bir paya sahiptir. Ülkemize 1940 yıllarında girip 1960'lı yıllarda gelişen seracılık, 1980'li yıllarda Kumluca halkı tarafından benimsenmiştir. Relief, iklim, toprak ve su şartlarının elverişli olması seracılığın bu yörede gelişmesini sağlamıştır. Verimli Kumluca Ovası'nda modern araç ve gereçlerle cam ve plastik seralarda turfanda sebze üretimi yapılmakta ve ilçe ekonomisinin can damarını oluşturmaktadır.

Kumluca halkının %80'ninin geçim kaynağı tarım olup, bu sektör ilçe ekonomisinde önemli bir yer tutmaktadır. İklim faktörlerinin uygunluğu ilçede sebze ve meyve üretiminde kaliteyi beraberinde getirmiştir.

Kıyıların en tabii haliyle, tarihi kalıntılarıyla, doğal kaynak sularıyla, sağlık ve neşe kaynağı gür ormanlı dağlarıyla Kumluca ilçesi tam bir turizm cennetidir. Ye-

terli tanıtım, rehberlik ve yatırım ve de projelerin yapılmasına rağmen turistlerin büyük ilgisini çekmektedir. Henüz yöre halkında turizm kültürü yerleşmemiş, Kumlucalılar turizmle tanışmamışlardır. Bu nedenle İlçe'de Adrasan ve Mavikent dışında turizm tesisi yoktur.

a. Jeomorfolojik Birimler

Kumluca ilçesi engebe bakımından çok çeşitlilik arz eder. Bu çeşitliliği fazla yükseklik gösteren dağ ve tepeler ile muhtelif yüksekliklerde muhtelif genişlik arz eden ova ve platolar meydana getirir.

a. 1. Beydağları

Kumluca ilçesinin kuzey, kuzeybatı, kuzeydoğu, batı ve doğu sınırlarını genel adıyla "Beydağları" olan dağ silsilesi oluşturur. Elmalı Ovası ile Antalya Körfezi arasında geniş ve çok yüksek dağların genel takımına Beydağları adı verilmektedir. Bu dağların temelini kal-ker temelden oluşan eosen-kretase teşkil eder. Arada yer yer killi ve çürük, çoklukla mor renkli, bazen tabakalaşmış çamur niteliğinde fliş teşekküllü, pek az kırmızı yükseltiyi meydana getiren serpantinler de görülür.

Beydağları, kıyı üstünde birdenbire kabaran düzgün bir sıradağ kuşağıdır. Beydağları, aslında, birbirinden iyice farklı ve paralel iki sıradağa ayrılır; kıyıyı yakından izleyen "Kıyı Sıradağları", arka tarafta yükselen "Asıl Beydağları" dır. Her iki sıradağ arasında, bütün Alakır vadisini, Bereket dağlarından ötede Bayat Bademlisini, Gargın Bademlisini, Yörük Bademlisi'ni ve daha da ötede Bucak çukurlarını ihtiva eden, flişten oluşan uzun bir depresyon uzanır.

Kıyı sıradağları, Alakır vadisi çukurluğu ile körfez arasında uzanır (Markiz dağı, Gücer (Şapsal) dağları, Musa dağı, Eren dağı, Omurga dağı, Karadağ, Dazdağı, Tahtalı dağı, Katran/Kepez Dağı, Bereket dağı, Çalbalı dağı ve Bakırlı dağı) Arka tarafta yükselen asıl Beydağlarına göre alçaktır. Arkadaki Alakır çayı vadisi ve özellikle körfez üstünde birdenbire büyük bir düzeye kadar yükselen bu sıradağ o kadar yarılmış, her yerinde o kadar parçalanmış, delik deşik olmuştur ki; bu sıradağı, adeta birbirinden pek derin ve dar, eşsiz sarplıkta ve fakat kısa kısa vadilerle ayrılan birer dağ kümesi, kaya blokları, birer sivri haline gelmişlerdir. Bu suretle, körfezden bu yönde bakılınca, kıyı üstünde birdenbire yükselen, çoğu piramit biçiminde ve birer kaya parçaları halinde sivrilen ve birbirini arka arkaya izleyen keskin dişli sayısız dağ sivrileri yükselir. Asıl sırt, devamlı sıradağ daha geride, aşınma işinin çok daha zayıf olduğu Alakır vadisi tarafında kalır. Bu sırttan doğarak, sivriler arasından geçerek körfeze doğru inen kısa akarsuların çoğu yaza doğru kurur. Kalker dağları bu kadar şiddetli parçalayan bu cılız akarsular kıyıda kayda değer bir ova oluşturamamıştır (Bkz. Foto1).

399- Akdeniz Üniv.Eğitim Faültesi-Coğrafya

Foto 1: Kıyı Sıradağları ve Asıl Beydağları

Kumluca ilçesinin doğu sınırı boyunca, Alakır vadisi ile kıyı arasında Gelidonya burnundan en kuzeydeki Güllük dağına kadar uzanan bu kıyı Sıradağları kıyıyı çok yakından izleyen orta yükseklikte, çok sarp, çetin, haşin engebeli, engebесinin korunması sayesinde yer yer geniş ormanları da kapsayan, fakat otu ve suyu az, hayvancılık ve yayla rolü zayıf, insanların yerleşmesine ve gelişmesine imkân vermeyen, her şekilde de geçiş rolü adeta sıfır olan bir sıradağdır.

Asıl Beydağları; Kıyı Sıradağların arkasında kabaran daha yüksek sıradağa verilen addır. Elmalı'yı Finike ve Kumluca'ya bağlayan Avlan belinden başlayarak, Korkuteli yakınlarından, Bozova çukurluğunun başındaki Yazır köyü üstüne kadar 80 km. den fazla bir mesafe üzerinde uzanır ve başlayışı gibi Bozova üstünde bitişi de keskindir. Beydağları, baştanbaşa yüksektir. Esas sırt, ortalama 2.250 m.lerde düzgün, devamlı bir kabarık halinde uzanır. Bunun üzerinde yükseklikler 2.500 m.yi bulan ve aşan, çoğu 3.000 m. yaklaşan birçok tepeler yükselir. Genel olarak, bu sıradağ güneyden kuzeye doğru gidildikçe belirli bir alçalma yapar. Sıradağın Alakır vadisine bakan konkav yüzü çok dar ise de, yayın Elmalı tarafına bakan iç yüzü kademe kademe alçalan bir takım etek dağları ve yaylalarıyla çok daha (20 km. den fazla) geniştir.

Beydağları kalker bünyelidir. Fakat daha ziyade mermer kalkerlerdir ve sönük şekiller gösterir. Burada düzgün şekilli vadiler oluşmamıştır. Esas sırt inişli çıkışlıdır, yer yer karstik çöküntülerden ve buzul aşındırmasından ileri gelen küçük küçük çukurlukları da kapsar. Tepelerin çoğunun kuzeye bakan yüzleri pek dik ve yalçın kayalık olup, dipleri yığın yığın kaya dökün-

tüleri ile doludur. Esas sırtın Elmalı'ya bakan dibi birçok yerinde birden bire alçalır ve bundan sonra Elmalı ovası başlar.

Beydağları çok bol yağış alır ve esas sırt 1.500 m.lere kadar bütün kış süresince ve birçok tepeler yaz ortasına kadar karla örtülü kalır. Fakat yapıdaki mermer kalkerin son derece emiciliği dolayısıyla, Kıyı Sıradağları gibi ve daha fazla olarak bu yüksek sıradağ da su bakımından çok fakirdir.

a.2. Alakır Vadisi

Batıda Beydağları ve devamınca uzanan Sirgen ve Tocak dağları yan kabarığı ile doğuda Kıyı Sıradağları arasında ve ortası boyunca, keza Kumluca ovasına doğru uzanan Alakır vadisi büsbütün başka bir şekil gösterir. Bunun 50 km kadar uzunluğu, 15 km kadar genişliği geçen vadisinde 20 kadar köy serpilmıştır. Bu haliyle, engebесiyle, köy gruplarıyla, araziden istifade şekilleriyle, burası çok açık bir coğrafi ünite oluşturur.

İki karstik dağ kabarığı arasında Alakır vadisindeki zayıf kalker aşınmış, parçalanmış, şurada burada ancak yer yer ve parça parça kalmış olan bir eosen fliş alçaklığına uyar fliş ve şist daha ziyade ince kum, kil, arada kalker karışımı ve nispeten kolay parçalanmış bir kaya olduğundan daha çabuk aşınmış, oyulmuştur. Vadi derin, kesik kesik, hayli engebeli ise de; şekiller doğusunda ve batısında yükselen kalker dağları ile karşılaştırma kabul etmeyecek kadar yumuşaktır. Buralarda toplu, geniş bir ova yoktur, fakat her tarafta ormandan, bazı kayalardan açık yerlerde, eteklerde, hat ta suyun kenarlarında, yer yer, parça parça düzlükler, tarlalar eksik değildir. Diğer taraftan iki taraftaki yük-

Foto 2: Kumluca Ovası

memiştir. Yüksek ovalar genellikle dağ ve tepeler arasında kalmış polyeler halindedir. Kuzeydeki ovaları genellikle akarsular teşkil eder.

Finike Körfezi'nin sonunda serilen ovaya körfezin hemen kenarında kurulan kasabadan dolayı Finike Ovası denir. Bu ova körfezin hemen bütün sonunu doldurmuştur. Yarım ay parçasını andıran ovanın tabanı Gülmez dağının doğu dipleri olup, Tocak dağının ovaya doğru biraz ilerlemesi dışında, buradan itibaren ve Alakır çayından ötede ova gitgide daralarak Mavikent'ten biraz ötede son bulur. Ovanın doğu-

de bulunan, arka tarafı yüksek dağlarla çevrilmiş olan bu kuytu ovada sıcak etki egemendir. Kışlar burada ılık geçer, yazlar erken gelir, uzundur ve boğucudur. Kışın ovada sert kuru soğuklar olmadığı için yetiştirilen portakallar Kemer ve Antalya ovasındakilere göre oldukça lezzetlidir. Relief, iklim, toprak ve su şartlarının elverişli olması seracılığın bu yörede gelişmesini sağlamıştır. Verimli Kumluca Ovası'nda modern araç ve gereçlerle cam ve plastik seralarda turfanda sebze üretimi yapılmakta ve İlçe ekonomisinin can damarını oluşturmaktadır (Bkz. Foto 2).

Foto3: Alakırçayı, Kabük Mevki, Karacaören

Ova su bakımından talihlidir. Ovanın arkasında yükselen dağlarda kuzey–güney yönünde bu ovaya doğru dik bir şekilde uzanırlar ve bu durumda Finike Körfezi’ni bir akarsular kollektörü yapar. Bu ovadan geçen sular kuvvetli ve devamlıdır. En batıda Akçay, Tocak dağının dibinden kükreyerek çıkan suya Göksu ve bunların doğusunda hepsinden kuvvetlisine Alakır çayı denir. Bu akarsuların tamamı ovayı kat ederek denize ulaşır (Bkz. Foto3).

Böylece toprağı verimli, iklimi elverişli ve suyu da bol olan bu ova iyi ekilir ve her türlü ürün yetişir. Buraları bağlık bahçeliktir, bununla beraber, ova da, turfanda sebzeçilik oldukça yaygındır. Ovanın iki tarafında kurulan Finike ve Kumluca İlçeleri içerisinde yeni yolların yapılması ve motorlu taşıtların artması sebebiyle son yıllarda Kumluca müthiş bir gelişme gösterirken Finike’nin hinterlandının dar olması nedeniyle istenilen düzeyde gelişme kaydedememiştir. Finike-Kumluca–Kemer–Antalya kıyı yolunun yapılmış olmasının gelişmedeki payı çok büyüktür.

Ova güneydoğu yönünde, Mavikent’ten biraz ötede kesilir, oraya küçük tepelerden oluşan bir arazi girer. Bu tepelerden ötede, küçük, yönünü kuzeybatıya doğru çevirmiş olan Karaöz Körfezi’ne geçilir. Bu körfezin sonunda serilen küçük ovaya Karaöz denir. Karaöz küçüktür; ancak birkaç kilometre genişliğindedir. Zira bu ovanın arkasındaki dağlar küçüktür ve körfezi de yakından çevirdikleri ve körfeze doğru küçük sel sularından başka hiçbir su inmediğinden ova da küçük kalmıştır.

b.Yerleşme

Kumluca ilkçağlardan beri birçok devletin yerleşim alanı içinde yer almıştır. Bunlardan Likyalılar, Fenikeliler, Romalılar ve bir kavim olan Selimler sırasıyla ilk yerleşip dağılan topluluklar olarak bilinirler.

Bütün bu devirlerde Kumluca’da yerleşik hayatın olmadığı anlaşılmaktadır. Hayvancılık yapan göçebe Türkler, yazı Elmalı ve Korkuteli yaylalarında, güzü Kuzca ve çevresinde, kışı da bugünkü Kumluca sınırları içindeki bölge, İğdirmıgardıç veya kısaca halk dilinde Gardıç ile tanınan yörede geçirirlerdi. Bugünkü İlçe merkezinin bulunduğu yer, o günlerde tamamen fundalık ve bataklıklarla dolu olduğundan, ilk yerleşim; İlçe merkezinin 5 km. kadar doğusunda tepelerin eteklerinde, “Sarıkavak” adıyla 1830 yıllarında kurulmuştur. Teke Sancağı adıyla Konya iline bağlı olan Antalya’nın 1914 yılında müstakil il olması ile yeni idari düzenlemelere gidilmiştir. Elmalı’dan ayrılan Finike ile Antalya’ya bağlı İğdirmıgardıç bucağına bağlı bir köydür. Bugünkü Kuzca köyü ise ayrı bir bucak idi. 1924 yılında Kuzca bucağının merkezi güneye Gödene’ye (Altınyaka) alınmış ve zamanla göçebe halkın yerleşerek kalabalık bir merkez haline getirdiği bugünkü İlçe merkezinin bulunduğu “Kumluca bucağı” kurulmuştur.

Kumluca bucağı sonraki dönemde daha da büyüyerek, 01. 04. 1958 yılında 7033 sayılı kanunla Finike’den ayrılarak İlçe olmuştur. Şu anda Kumluca ilçesinde Merkez bucağına bağlı 19 köy, Altınyaka bucağına bağlı 8 köy olmak üzere toplam 27 köy bulunmaktadır:

b.1.Merkez Bucağına Bağlı Belde ve Köyleri

01. Belen (İğdirbeleni)
02. Beşikçi (Baymak)
03. Beykonak (Kağaz/Kavakdibi)
04. Adrasan(Çavuşköy)
05. Çayıçı
06. Erentepe (Gerçen)
07. Güzören (Savrun)
08. Haciveliler
09. Hızırkahya (Çalka)
10. İncircik
11. Kavakköy
12. Yazır (İğdiryazarı)
13. Mavikent (Yenice)
14. Salur
15. Sarıcasu
16. Toptaş
17. Yenikışla (Örteğiz)
18. Yeşilköy (Şapşal)
19. Ortaköy (Baysı)

b.2.Altınyaka Bucağına Bağlı Köyleri

1. Altınyaka (Gödene)
2. Büyükalan (Yukarı Kuzca)
3. Dereköy
4. Gölcük
5. Karacaagaç
6. Karacaören
7. Kuzca
8. Çaltı (Aşağıdere)

Kumluca ilçesinde başlıca yerleşme tipleri kır ve kasaba yerleşmeleridir. İlçe sınırları içerisinde 3 kasaba (Beykonak, Çavuşköy ve Mavikent), 24 köy yer almaktadır.

Kumluca’da kır yerleşmelerini, köylerle bu köylerden daha küçük yerleşme tipleri (mahalle, yayla) oluşturmaktadır.

Ova ve sahil köylerinde, köy yerleşmelerinde başlıca ekonomi tarım ve turizm iken sırtta ve etekte kurulmuş orman ve dağ köylerinde ise ekonomik faaliyetler tarım ve hayvancılık şeklinde belirginleşmektedir.

Köy yerleşmelerindeki konutlar genellikle eski tiptedir. Bu konutlar, gerek yapı malzemesi gerekse yapılış tarzları ile doğal çevre ile olan ilişkiyi güzel bir şekilde yansıtır. Genellikle konutlarda kullanılan malzeme yakın çevreden temin edilmektedir. Eski tip konutlar tek katlı veya iki katlıdır. Ancak son zamanlarda inşaat tekniğinin ilerlemesi, ekonomik gücün iyileşmesi, şehirlerde yaşayıp da köyüne modern tarzda

ev yaptıranların artması yeni tip konutların çoğalmasına neden olmaktadır. Ulaşım ağının iyileşmesi ile inşaat malzemelerinin rahatlıkla bütün köylere ulaştırılabilmesi ile bütün köylerde modern tarzda evler rastlanmakta ve sayıları her geçen gün artmaktadır.

Yeryüzü şekillerinin oldukça parçalı ve su kaynaklarının nispeten kıt olduğu konumlarda kurulmuş olan köyler genellikle birkaç mahalleden oluşmaktadır. Köyaltı iskân şekillerinden olan mahalle yerleşmeleri, ilçede oldukça çok sayıdadır (Çukurca/Altinyaka, Karabük/Karacaören, Çayır/Gölcük, Çulha/Kuzca, Karacağaç/Büyükalın gibi). Bu mahalleler köyden çeşitli ekonomik ve sosyal nedenlerle ayrılan nüfusun köy sınırları içerisinde başka bir yere yerleşmesi sonucu meydana gelmiştir. Mahalle yerleşmelerinin ortaya çıkışı; yeryüzü şekilleri, iklim şartları ve su kaynakları gibi fiziki coğrafya şartları ile ulaşım, mülkiyet durumu, akrabalık ilişkileri ve tarihi olaylar gibi beşeri faktörler rol oynamıştır.

Köyaltı iskân yerleşmelerinden bir diğeri de yaylalardır. İlçe sınırları içerisinde yaylalar kuzeydeki yükseltinin en fazla olduğu yerleşim sahaları içerisinde görülür. Altinyaka, Söğütçuması (Kuzca), Karaağaç (Büyükalın), Beydağı (Dereköy) ve Göl (Karacaören) bu yaylalardan bazılarıdır. Bu yaylalar 950 m ile 2.000 m yüksekliklerde yer alırlar.

İlçe'de bir başka yerleşme tipi kasabalardır. Bu yerleşmeler, köy ve şehir yerleşmeleri arasında bir tür geçiş özelliği taşırlar. Nüfus kriterleri esas alınarak yapılacak bir ayrıma göre, İlçe'de 3 kasaba bulunmaktadır. 2007 yılı nüfus sayımlarına göre bu kasabaların nüfusu Mavikent 8.033, Beykonak 7.240 ve Çavuşköy 2.435 kişidir. Mavikent (1974), Beykonak (1987) ve Çavuşköy (1995) yerleşim birimlerinde belediye teşkilatı mevcuttur.

Kasabalarda başlıca geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Beykonak ve Mavikent fonksiyonel açıdan sadece tarım faaliyetlerinin bulunduğu bu nedenle nüfusun arttığı ve de buna paralel hizmet sektörünün geliştiği yerleşim birimleridir. Çavuşköy ise diğer kasabalardan farklı bir özellik gösterir. Burada tarımsal faaliyetler yanında turizm faaliyetleri de son derece gelişmiştir.

Kasabalar tek katlı eski tip konutlar oldukça yaygındır. Bunlar arasında yapı malzemeleri bakımından taştan, ahşap ve kerpiçten yapılmış olanlar ile tuğla ile örülerek inşaa edilmiş konutlar da bulunmaktadır. Konutların bazılarında, hemen bitişiğinde olmak üzere, hayvanlarla ilgili eklentiler bulunmaktadır. Günümüzde Çavuşköy, Beykonak, Mavikent, Salur, Sarıcasu, Kavakköy ve Hızırkahya kasabalarında 2, 3 ve 4 katlı betonarme tarzda yapılmış, altı depo, ahır ve garaj olarak kullanılan modern konutların, oldukça yaygın olduğu görülür.

İlçe'de tek şehir karakterli yerleşme birimi Kumluca şehridir. 2007 yılı nüfus sayımlarına göre şehrin nüfusu 31.581 kişidir. İlçe merkezi olması münasebetiyle Kumluca'da hizmet sektörü gelişmiştir. Çevre köyleri için hemen hemen tüm ihtiyaçların karşılandığı bir merkezdir.

Kumluca şehrinin ilk yerleşim alanı bugünkü ilçe merkezinin 5 km doğusundaki tepede Sarıkavak'tır. Şehir zamanla batı, kuzey ve güney istikametinde genişleyerek bugün Kumluca Ovası diye adlandırılan ovanın doğu kenarında yerleşmiştir. Burası ilçe merkezi konumundadır. Fundalık ve bataklıkların kurutulması, fiziki şartların nüfus üzerindeki baskılarının azalması dolayısı ile tarımın gelişmesi ve özellikle 1980'li yıllardan sonra turfanda sebzeçilik (seracılık) faaliyetlerinin başlamasıyla birlikte Kumluca ilçe merkezi farklı bir hüviyet ve karakter kazanmıştır.

Günümüzde çok katlı betonarme tarzda yapılmış modern konutlar şehir merkezinde Antalya'yı Finike ve Kaş'a bağlayan devlet karayolunun geçtiği yolun iki tarafında Hastane caddesi, Gödene caddesi ve Deniz yolu caddesi üzerindedir. Şehir merkezinde konut alanlarının dışında iş ve ticaret alanları ile kamu ve özel kuruluşlar, eğitim, kültür ve sağlık alanları da yer almaktadır.

Merkez ilçe 2007 yılı itibarıyla Yenimahalle, Karşıyaka, Eskicami, Bağlık, Cumhuriyet, Kasabçayırı, Sarıkavak, 50. Yıl, Göksu, Kum, Merkez, Meydan, Narenciye ve Temel Eğitim mahalleleri olmak üzere 14 mahalleden oluşur. Yenimahalle ile Bağlık mahallesinin ikiye ayıran Eski Finike Caddesi Hasan Tuna Caddesi (Tarihi Kırkpınar Yağlı Güreş Başpehlivanı) olarak adlandırılır.

c. Nüfus

Antalya Körfezi'nin kuzeyinde ve batısında yer alan kıyı ovaları, Kumluca'dan başlayarak Gazipaşa'ya kadar uzanmaktadır. Bu düzlükler tarihin eski dönemlerinden beri insanın yaşamına imkân veren çok elverişli ve her dönemde alternatifi bol şartları ile insanın yaşadığı, geçim faaliyetlerinin sürdüğü bir saha olarak gözlenir. Ancak bu bölgede cumhuriyetten sonra gerçekleşen tarımda, ulaşımda, sanayide, ticarete ve turizmde yapılan çalışmalar buraların nüfusunun artışında etkili olmuştur.

Kumluca Ovası da 30–40 yıl öncesinde dahi yaz aylarında göçebelerin, bir kısım köylülerin yaylaya çıktıkları sırada oldukça ıssızdı. Bu sahalar yakın zamana kadar geniş bataklıklar ve fundalıklarla kaplıdır. Bu olumsuz şartlar yayla ile ova arasındaki hareketle biraz olsun telafi edilmiştir. Zamanla toprakların ıslahı ile fiziki şartların daha iyi hale gelmesi ile eski kır yerleşmelerine ilaveten daha sonraları göçebelerde gelip yerleşmişler ve köyler oluşturmuşlardır. Cumhuriyet döneminde İlçe sınırları içerisinde konar–göçer şeklinde

yaşam tarzı kısmen de olsa azalmış ve göçebe hayatı günümüzde sona ermiştir.

Kumluca ilçesinde, Cumhuriyet sonrasında yapılan nüfus sayılarına bakıldığında, çok hızlı bir nüfus artışının olduğu görülür. 1940 yılında 11.884 olan nüfus 1970 yılında iki katını aşarak 25.468'e ulaşmış ve 2007 yılına gelindiğinde ise 65.904'e yükselmiştir. 67 yıllık sürede İlçe'nin nüfusu toplamda yaklaşık 55.000 kişi artmıştır. Aynı dönemde yani 1940 ve 2007 yılları arasında nüfus artış oranı %554.5'tir.

1945 yılında 12.758 kişi olan ilçe nüfusu 1940-45 arasında %7.3'lük bir artış göstermiştir. 1945-50'de %28.3 ve 1950-55 döneminde %23.3 artmıştır. İlçe nüfusu 1960'da %1.0'lik bir düşüş ile 19.986 kişiye gerilemiştir. 1965 yılında %11.5'lik bir nüfus artışı ile 22.291 kişiye yükselmiştir. Kumluca ilçesi toplam nüfusu bu tarihten sonra artık hiçbir nüfus sayımında önceki sayımların gerisine düşmeyerek sürekli bir artmıştır. İlçe'de nüfus 1970'te %14.2 (25.468), 1975'de %14.3 (29.126), 1980'de %0.07 (29.146), 1985'te %22.4 (35.693), 1990'da %25.6 (44.834), 1997'de %12.4 (55.864), 2000'de %9.8 (61.370) artmıştır. 2007 yılına gelindiğinde de 65.904 kişiye yükselen ilçe nüfusu bir önceki sayım yılına göre %7.3 artmıştır.

Tablo 1'den de anlaşılacağı gibi nüfus artışı ilçe'de düzenli bir gidişat göstermemektedir. Sürekli olarak artan nüfus 1960 ile 1970 yılları arasında duraklamış hatta 1960 yılında 1955 yılı nüfus sayımına göre %1.0'lik bir düşüş görülmüştür. Bu yıllardaki düşüş iç ve dış göçlerden dolayı olmuştur. 1960 yılından başlayarak 1970'lerin başlarına kadar devam eden yurtdışı göçlerinden tüm Türkiye'yi etkilediği gibi ilçe nüfusu da etkilenmiştir. Bu dönemde Kumluca ilçesinden Batı Avrupa'ya özellikle Almanya, Belçika, Fransa ve Hollanda'ya önemli sayılabilecek miktarda göç olmuştur.

Nüfus artışının yüksek olduğu dönemlerdeki, artış hızının fazlalığını ilçe'deki başta tarım ve turizm alanlarındaki büyük gelişmelere bağlanabilir. 1985 yılından sonra İlçe'de nüfus artışında önemli bir sıçrama olmuştur (1990 yılında 1985 yılına göre %25.6'lık bir nüfus artışı). Özellikle 1980'li yıllardan sonra ilçe sınırları içerisinde seracılık büyük bir gelişme göstermiş ve buna bağlı olarak çevre ilçe ve köylerden göç hareketlerine maruz kalmış, böylelikle nüfus önemli ölçüde artmıştır.

Şehirsiz nüfusta 1940 yılından (1.171), 2007 yılına (31.581) kadar %2697'lik bir artış olurken; kırsal nüfusta 1940'dan (10.713) 2007 yılına kadar (34.067) %318'lik bir artış olmuştur.

Tablo 1: Kumluca İlçesi'nde Nüfusun Sayım Yıllarına Göre Dağılımı

	Şehir	Merkez Bucağı	Altınyaka Bucağı	Bucak ve Köyler Top.	İlçe Top.
1940	1711	6967	3756	10713	11884
1945	1549	8245	4503	12758	12758
1950	1905	10168	4295	14463	16368
1955	2559	12880	4756	17636	20195
1960	3487	11540	4959	16499	19986
1965	4348	12710	5233	17943	22291
1970	5974	14540	4954	19464	25468
1975	7704	17307	4116	21422	29126
1980	7977	15923	5246	21169	29146
1985	12150	19474	4069	23543	35693
1990	17116	23798	3870	27668	44834
1997	22205	33659	3446	33659	55864
2000	25077	37386	3226	36293	61370
2007	31581	45856	2084	34067	65904

Kaynak: T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2008.

Merkez bucakta nüfus sayım yıllarına göre incelendiğinde 1960 ve 1980 yılları hariç tutulursa 2000 yılına kadar sürekli olarak arttığı görülmektedir. 1960 yılındaki görülen nüfustaki gerileme iç ve dış göçün tesiriyle, 1980 yılındaki gerileme ise iç ve dış göçün yanı sıra Türkiye konjonktüründeki siyasal ve sosyal gelişmelerin ürünüdür. Ayrıca sonraki yıllarda Merkez bucak nüfusundaki azalış, bazı köylerin gelişerek belediye örgütü kurulması (1987 yılında Beykonak ve 1995 yılında Çavuşköy) ile kasaba olmaları ile birlikte önceleri merkez bucak nüfusu içerisinde sayılan bu köylerin farklı değerlendirilmelerindedir.

Merkez bucak köylerinde nüfus artışı baz alındığında kendi içerlerinde iki gruba ayrılır. İlk grup içerisinde yer alan köyler tarım ve turizm sektörlerindeki çok hızlı gelişmenin etkisiyle nüfus artış seviyesinin üst düzeyde olduğu köylerdir. Bu köyler; Beykonak, Mavikent, Adrasan, Sarıcasu, Hacıveliler ve Salur'dur. Bunlar Kumluca ilçe merkezine çok yakın yerleşim yerleri olup, relief, toprak, su ve iklim koşullarının uygun olduğu, çevre köy ve ilçelerden bol miktarda nüfus kendilerine çekmiş alanlardır.

İkinci gruptaki köyler ise; ekonomik sıkıntılar,

göçler ve nüfusta gerileme en belirgin özelliğidir. Bu köyler; Belen, Beşikçi, Çayıçi, Eretepe, Güzören, İncircik, Yazır, Toptaş, Yenikişla ve Yeşilköy'dür. Relief, toprak, su, iklim şartlarının yeterince elverişli olmaması nüfusun göçünü gündeme getirmiştir. Özellikle bu köylerin nüfusu Antalya il merkezine, Kemer ve Kumluca ilçe merkezlerine olmuştur. İlçe'de verimli tarım sahaları ve turizm alanları köylerden nüfusu kendine çekmiştir.

Kumluca ilçesinde nüfus artışında relief, toprak, su kaynakları ve ulaşımın rolü çok fazladır. Yükselti ve eğimin azaldığı, su kaynaklarının bol olduğu, ova ve düzlüklerde, akarsu kenarlarında nüfus artmıştır. Bu sahalarda nüfusun artışında etkili olan diğer önemli bir faktör de, jeolojik yapıya bağlı olarak gelişen toprak kalitesinin iyi olmasıdır.

Yükselti ve eğimin arttığı, tarım yapılabilecek alanların azaldığı, yağış şeklinin (kar) değişmeye başladığı sahalarda da nüfusun az olduğu sahalardır.

Altınıyaka bucağında nüfusun dağılışı, yoğunluğu ile ekonomik ve sosyal nitelikleri üzerinde fiziki şartlar birinci derecede etkilidir. Bucağa bağlı köylerin tamamında nüfus 1950 yılından başlayarak sürekli azalmıştır.

Tablo 2: Merkez Bucağı Nüfusu

	1950	1970	1990	1997	2000	2007
Şehir	1905	5974	17116	22205	25077	31581
Belen	552	422	304	537	278	331
Beşikçi	492	357	397	468	404	523
Beykonak*	667	1599	5119	6142	8922	7240
Adrasan*	857	1316	2020	2366	2556	2435
Çayıçi	440	633	270	277	201	202
Eretepe	929	787	598	726	681	606
Güzören	472	469	455	501	424	435
Hacıveliler	794	1471	2407	2766	2644	2963
Hızırkahya	554	951	1087	973	861	904
İncircik		271	152	324	235	290
Kavakköy		283	612	641	643	620
Mavikent*	950	2644	6214	8436	9276	8033
Ortaköy				346	342	440
Salur		900	1238	605	1791	2225
Sarıcasu	496	792	1456	1987	2144	2867
Toptaş		345	460	605	624	712
Yazır	515	650	672	786	785	883
Yenikişla	545	286	186	194	183	141
Yeşilköy		214	281	224	119	133

Kaynak: T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2008. *Belediye

Tablo 3: Altınyaka Bucağı Nüfusu

	1950	1970	1990	1997	2000	2007
Altınyaka	557	452	440	455	445	276
Büyükalan		526	400	308	359	234
Çaltı				307	232	172
Dereköy	717	812	340	161	205	85
Gölcük	367	621	387	309	350	284
Karaağaç	188	291	209	338	205	164
Karacaören	976	1363	1090	980	882	748
Kuzca	1490	889	746	551	548	377

Kaynak: T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2008.

Cumhuriyet sonrasında, tarımda; sulama, gübreleme, makineli araç ve gereçlerin kullanımı, toprak ıslahı, nitelikli tohum kullanımı gerçekleştirilmiş, entansif tarım yerleşmiştir. Kısa sürede fazla geniş olmayan verimli Kumluca ovasında, nüfus gelişmiş, artmıştır. Olabildiğince bataklık, fundalık araziden kaçan, yaylalara giden, konar-göçer yaşayan insan zamanla yaylalara dahi çıkmaz olmuştur. 1960 yıllarda ve sonrasında bölgede seracılık faaliyetlerinin gelişmesi, yerleşmesi, nüfus artışında bir bakıma belirleyici rol oynamıştır. Kumluca ilçesinde nüfusu etkileyen en önemli gelişme tarım hayatında kazanılmış olan bu yeni kültürdür.

Günümüzde fiziki potansiyel ve beşeri şartların uyumu artık kendini göstermiştir. Daha önceleri insanların kaçtığı sıtmalık, fundalık, bataklık sahalara, bugün insanların toplandığı, çeşitli ekonomik faaliyetlerin

sürdüğü bir mücevher saha haline gelmiştir.

İlçenin 2009 yılı toplam nüfusunun da 65.543 kişi olduğu anlaşılmaktadır.

(Bkz.)- İlçenin son nüfus bilgileri ile ilgili olarak kitabımızın, "2.Cilt-VII-SOSYAL, EKONOMİK VE KÜLTÜREL YAPI-18. SOSYAL GÜVENLİK, SOSYAL HİZMETLER VE SOSYAL YAŞAM-3-SOSYAL YAŞAM-c.Antalya İli Merkez ve İlçeleri Nüfus İstatistiği" bölümünden ayrıntılı olarak faydalanılabilir.

d.Turizm ve Antik Yerleşimler

Antalya Türkiye'nin en çok turist çeken illerinden biridir. Fakat Antalya'nın görülmesi gerekip de görülmemiş yerlerinden biri de Kumluca ilçesidir. İlçe sınırları içerisinde zengin tarihi eserler ve el değmemiş doğal güzellikleri ile pırlıl pırlıl bir denizi bulunmaktadır.

Olimpos-Çıralı Sahili

KUMLUCA

Foto 4: Kumluca-Mavikent Sahili

Foto 5: Kıyı Bandı Plaj ve Obalar

Foto 6: Karagöl Yaylası

Deniz, orman ve dağların bir renk uyumu için birleştiği Kumluca, eşsiz bir doğal güzelliğe sahiptir. Denizin maviliği, ormanların yeşilliği ile dağlar çok güzel bir manzara oluşturmaktadır. İlçe'nin en önemli kumsalları Kıyıbandı, Adrasan (Çavuş), Olimpos Koyu ve Kemer-Çıralı kumsalları olup; bunların Kıyıbandı uzunluğu 10 km. dir. Adrasan kumsalının boyu 2 km olup, şehir merkezine uzaklığı 24 km.dir. Kemer-Çıralı kumsalı ise 3 km boyunda ve Kumluca şehir merkezine uzaklığı 30 km.dir.

Adrasan, nefis koyu ve buradaki güzel bir kumsalı ile turizm potansiyelinin maksimum düzeye ulaştığı mükemmel bir turizm alanıdır. Buradaki tarihi Olympos kenti ve güzel koy, hem geçmişe uzanmak isteyen sanat meraklılarına, hem de doğa güzelliklerini seyretmek, hem denize girip kumsalda uzanmak isteyenler için ender bulunacak yurt köşelerinden biridir. Tatil için gelenlerin konaklayabilecekleri biri 5 yıldızlı olmak üzere bakanlık işletme belgeli 1.104 yatak kapasiteli toplam 2 adet turizm tesisi mevcuttur (Bkz. Foto 4).

Yazın nemli ve sıcak havasından bunalan Kumlucalıların kaçarak nefes alabildiği nadir yerlerden biri de şehir sınırları içinde yer alan obalar mahallesidir. Burası Kumluca şehrinin en önemli yazlık sayfiye merkezi konumundadır. Planlanması ile birlikte her türlü hizmeti Kumluca Belediyesi tarafından götürülen mahalleye adını da veren ahşaptan yapılan obalar (yazlıklar) son derece modern bir görünüme sahiptir (Bkz. Foto 5).

İlçe'de yaz aylarında turizm aktivitelerine sahne olan bir diğer merkez, yazlık ikinci konutların fazlalığı ile dikkatleri hemen kendine çeken Karaöz'dür. Denizi, kumu, güneşi ve doğa güzelliklerin dayanılmaz çekiciliği Karaöz'ü yaz aylarında hem yerli hem de yabancı turistlerin uğrak yeri haline getirmiştir.

Kumluca, gür ormanları, bol kaynak suları, doğal köy yaşantısı ile her geçen gün artan sıklıkla yerli ve yabancı turistlerin daha fazla dikkatini çekmektedir. Kültürel ve doğal güzelliklerin içiçe yaşandığı bir mekân olan İlçe'de son yıllarda yayla turizmi oldukça gelişmektedir. Kumluca, Kemer ve Antalya'dan sahilin bunaltıcı sığınağından ve şehrin stresinden kaçan insanlar serin ve bol oksijenli yaylalara bir iki aylığına gitmekte ve buralarda konaklamaktadırlar. Artık günümüzde Kumluca yaylaları, yerli ve yabancı turistlerin de uğrak yeri olmuştur: Bu yaylalardan bazıları; Karagöl yaylası, Altinyaka (Gödene) yaylası, Göllü yaylası, Kırkpınar yaylası, Söğütçuması yaylası, Beydağı yaylası (Bkz. Foto 6, 7) olarak sıralanabilir.

Alakır çayı vadisi boyunca çam ormanları içinde birbirini ardına sıralanan Rhodapolis, İdebessos, Akalisos ve Kitanaura antik kentleri bu güzel coğrafyanın geçmişine ışık tutmaktadırlar (Bkz. Foto 8).

(Bkz.) Kitabımızın 2.Cilt, "VII- SOSYAL, EKONOMİK ve KÜLTÜREL YAPI-14.KÜLTÜR VE TURİZM-B.TARİHİ YAPI-1. MÜZE VE ANTİK KENTLER" Bölümünden de ayrıntılı olarak inceleyebilirsiniz.

Foto7: Söğütçüması Yaylası, Kuzca

e. Konaklama

İlçeye ait Kültür ve Turizm Bakanlığı Belgeli konaklama tesisleri, (Bkz.) Kitabımızın 2.Cilt, "VII- SOSYAL, EKONOMİK ve KÜLTÜREL YAPI-14.KÜLTÜR VE TURİZM-C.TURİZM-2.Belgeli Tesisler" Bölümünden ayrıntılı olarak incelenebilir.

KAYNAKÇA

ATALAY, İ., 2002, Türkiye'nin Ekolojik Bölgeleri, Orman Bakanlığı Yayınları No:163, Meta Basımevi, İzmir.

DOĞANAY, H., 1997, Türkiye Beşeri Coğrafyası, M.E.B. Yayınları No: 2982, İstanbul.

DOĞANER, S., 2001, Türkiye Turizm Coğrafyası, Çantay Kitabevi, İstanbul.

SARI, C., 1998, Kumluca (Antalya) İlçesi'nin Coğrafyası, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, ANKARA.

SARI, C., 2002, Kumluca'da Yetişen Sebzeler Neden Daha Kaliteli, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bülteni, Yıl:2, S.:10, s.3, ANTALYA.

SARI, C., 2003, Batı Antalya (Beydağı) Yaylaları, Antalya'nın Son Bin Yılı Sempozyumu, 19-21 Aralık 2003, Akdeniz Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma Merkezi Müdürlüğü Yayınları, s. 487-498, ANTALYA.

SARI, C., 2006, Türk Kültürünün Dünyaya Açılan Penceresi Antalya'da Kırsal Turizm Potansiyeli: Kuzca Köyü Örneği, III. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Kongresi Bildiriler Kitabı s. 718-733, 25-28 Mayıs 2006, ÇANAKKALE.

Foto 8: Radiopolis Antik Kenti, Sarcasu

B-TARİH, KÜLTÜR, EKONOMİ ve MAHALLİ İDARE*

1. Kumluca Tarihi

İğdir, Osmanlılar döneminde Teke Sancağına bağlı İğdir nahiyesi, İğdir ve İğdir Maa- Kardıç kazası, İğdir Maa-Kardıç nahiyesi olarak bilinen bölge kabaca, doğuda Antalya'nın batı köyleri, güneyde Akdeniz, batıda Alakır çayı, kuzeyde Elmalı ve Korkuteli ile çevrilidir. Günümüzde bu saha içinde Kumluca ve Kemer adlarında iki ilçe bulunmaktadır.

a. İğdir

Osmanlı belgelerinde İğdir şeklinde geçen boyun adı ilk defa VIII. yüzyılın ortalarında Moğolistan'ın Tarbagatay dağlarının 2 km. güneyine Uygur Kaganı Moyun-Çor tarafından diktirilen Terhin Yazıtı'nın güney kısmında "İğdir bölük." şeklinde geçmektedir. Kaynaklardan Oğuzların Üç-Oklar koluna mensup olduğunu öğrendiğimiz İğdir boyu, XVI. yüzyıl kayıtlarına göre Anadolu'da ekinlik, köy, nahiye statülerinde olmak üzere toplam 43 adet birime yerleşmiş durumdadır. Bu yerleşim birimlerinden en büyüğü ise Teke Sancağı'nın merkez kazası olan Antalya kazasına bağlı İğdir nahiyesi idi.

a.1. İğdir Boyunun Teke-Eli'ne Yerleşmeleri

1158 yılında Elmalı'nın kuzeyindeki Philetos müstahkem mevkiini düşüren Türkler, Hacimusalar=Elmalı (Khoma), Horzum=Göhlhisar (Kibyra), Avlan (Podoliya), Dirmil (Balbura) ve İbecik (Bubon) çevresine yerleşmeye başladılar. 1207 yılında Antalya'nın fethinden sonra şehir ve bölgenin mülki amir ve komutanlığına I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in Borgulu (Uluborlu) melikliğinden beri bölgeyi iyi tanıyan Mübarizeddin Ertokuş atanmıştır. Bölgenin ilk mülki amir ve komutanı olan Mübarizeddin Ertokuş tarafından başta Kumluca ve Kemer bölgesi olmak üzere Likya'nın doğu kısmına Oğuzların Üç-ok koluna mensup İğdir boyu yerleştirilmiştir. Bundan sonra Antalya'nın batı bölgesine İğdir denmeye başlanmıştır.

a.2. Osmanlı Dönemi: İğdir Nahiyesi/Kazası

1393 yılında Teke-Eli'ni zapt eden Yıldırım Bayezid, burayı önce oğlu İsa Çelebi'ye sonra ikinci oğlu Mustafa Çelebi'ye sancak olarak vermiştir.

Osmanlı arşiv belgelerinde ise XV. yüzyıldan itibaren İğdir bölgesine ilişkin verileri görmek mümkündür.

XVI. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olan Piri Reis Kitab-ı Bahriyesinde bölge hakkında "Şilden Burnu; büyük dağlardan gelep, denize inmiş, sarp kayalık bir limandır. Karşısında dört küçük ada vardır. Burna en yakın olan; sivri bir adadır. Ada ile burun arasına demir-

lenirse, 35 kulaç vardır. Fakat burnun yarım mil kadar poyraz tarafına demirlenirse; 60 kulaç su vardır. Poyraz tarafında büyük bir ada daha vardır. Ada ile sahil arasında büyük parçalar (gemiler) geçer. Burası derindir. Ada'nın poyraz tarafında büyük bir bucağ vardır. O bucağ'ta bir incir ağacının dibinde bir kayığın su almasına elverişli küçük bir kaynak vardır. Yaz-kış suyu eksik olmaz. Önü de iyi yataktır. (Gemilere barınma yeridir). Adanın karayel tarafında; Anadolu kenarında, güneydoğusu poyraza karşı bir körfez vardır. Ecnebler buraya: Venedik Limanı, Türklerse; Adirasan (Adrasan) derler. Limanın nişanı: iki tarafındaki dağlardır. Liman, uzaktan düz bir dere gibi görünür. Poyraz tarafında yumru bir burun vardır. Burun ucu; küçük bir taş adadır. O adayı karayel tarafından dolaştıktan sonra, Porto Ceneviz Limanı'na gelinir. Liman ağzı, yıldız (kuzeye) karşıdır. Çok örtülü bir limandır, uzaktan gelirken belli olmaz. Denizden gelirken; Ceneviz Limanı nişanı bilinmek istenirse;

etraftaki büyük dağların altında, deniz kenarında iki sivri dağın tam altında, Porto Ceneviz vardır. Bunun yıldız tarafındaki Üç Ada'ya gitmek isterseniz; nişanı: Porto Ceneviz'i anlattığımız vakit bildirilen sivri dağlardır. Bu sivri dağlar iyice görülüp, yıldız tarafına doğru gidilirse; üç küçük ada görünür. Bunlarla sahil arası derindir. Büyük gemiler geçer. Adaların yıldız tarafında Tekirova vardır. Bu limanda Polyta Poli denilen harap bir kale bulunur. Kalenin kible tarafı, küçük gemiler için elverişli demir yerleridir. (Barınma yerleridir). Bu demir yerine bazıları: Altun Yaşmak derler. (Yaşmak: Başörtüsü). Şilden Burnundan 15 mil batı karayel yönünde harap bir durumda olan Finike Kalesi vardır. Finike ile Şilden Burnu arasında, Şilden'e daha yakın mesafede Karaöz Limanı vardır. Limana, karayel tarafından girilir. Bu limanın nişanı; yumru bir tepedir..." demektedir.

XVI. yüzyılın ikinci yarısında İğdir nahiyesinde 781 hanede 4000–4500 arasında nüfusun yaşadığını söy-

Kumluca-Rhodiapolis Antik Tiyatrosu

leyebiliriz. İğdir bölgesinde bulunan İğdir Hisarı adlı iskan merkezi XVII. yüzyılda İğdir kazasının merkezi konumundadır. XVII. yüzyılda yaşayan ünlü Türk bilgini Katip Çelebi, 1648 yılında yazmaya başladığı "Cihannüma" adlı eserinde Liva-i Teke'nin içinde İğdir'in de bulunduğu dokuz kazası ve Istanos adlı bir nahiyesi olduğunu kaydeder. Katip Çelebi, doğrudan İğdir kazasını anlattığı kısımda ise "Antalya garbisinde bir merhale beş-on karyelü bir kazadır. Azim dağlar saib, dahi sengistandır. Deryaya karibdir. Yaylakları ve kışlakları vardır. Eyyam-ı sayfede küffar korkusundan dağlarda olan karyelere göçerler. Binek dağlarında keçiboynuzu çok olur. Dahi latif inciri ve üzümü olur. Eğneleri nadir vemmütaaleri kerestedir. Ekser halkı çulhadır" demektedir. Aynı yüzyılın (XVII.) ikinci yarısında Anadolu'yu dolaşan Evliya Çelebi'nin bölge adı olarak kullandığını tahmin ettiğimiz İğdir'in "yolları sarp ve vacibüseyir bir şehri olmamak ile ol semte azimet etmeyüp şark canibine altı saat sarp çengelistan yollar ve beller aşup" Evsaf-ı Kal'a-i Azrasan (Adrasan) ulaşmıştır. Adrasan adlı kaleye geldiği zaman çok yağmur yağdığı için fazla etrafı gözlemleyemediğini söyleyen Evliya Çelebi, bölge hakkında şunları söylemektedir. "Adrasan kalesinin serdarı ve kethüda yeri yoktur. Adrasan kalesi sarp yalçın kaya üzerine beşgen şeklinde küçük bir kaledir. Sarp kalenin kırk neferatı vardır. Yüksek ve iki katlı olan surun dış katı yer yer yıkılmış ise de iç kale çok sağlamdır. Kalenin aşağı varoşu toprak örtülü evlerden oluşan bir mahalledir; camii, hamamı ve hanı vardır. Ayrıca limon ve turuncu boldur."

Osmanlı kaynaklarında XIX. yüzyılın başlarından itibaren Kardıç adı "Kaza-i İğdir maa-Kardıç", "Kaza-i İğdir nahiyeye-i Kardıç" şeklinde geçmeye başlamıştır.

Osmanlı Devletinde 1831 yılında yapılan ilk nüfus sayımında Antalya ve bağlı kazaların sayım işlemini Silahşorandan Hidayet Ağa yapmış olup, Kaza-i İğdir maa Kardıç'ta 1893 İslamın yaşadığını tespit etmiştir. Bu dönemde sadece erkek nüfusun yazıldığını düşünürsek İğdir kazasında 4000–5000 kişinin yaşadığını tahmin edebiliriz.

1888 yılına ait 20 nolu Konya Vilayet Salnamesine göre Teke Sancağı'nın merkez kazası olan Antalya kazasına Istanos, Kızılkaya, Bucak, Millü, Beşkonak, İğdir maa Kardıç ve Serik nahiyeleri bağlı idi. İğdir maa Kardıç nahiyesinin Müdürü Mehmet Ali Bey, Naibi Vehbi Bey, Katibi İbrahim Efendi ve Vergi Katibi Halil Efendi idi.

Rumi 1308/1892 yılına ait Konya Vilayet Salnamesine göre Antalya merkez kazaya bağlı olan İğdir maa Kardıç nahiyesinin 17 köyü, 887-901 hanesi, 2284 kadın ve 2381 erkek olmak üzere 4416 nüfusu, 43 dükkan, 24 değirmen, 17 cami, 5 medrese, 20 İslam mektebi ve 118 çeşme ile sebili vardır. Nahiye bünyesinde gayri Müslimlere ait mektep ve kilise yoktur. Ayrıca kütüphane, hükümet konağı, askeri debboy, belediye dairesi gibi kurumlar da görülmemektedir.

XX. Yüzyılın başlarında Antalya merkez kazaya bağlı İğdir maa Kardıç nahiyesinin Müdürü Haydar Ağa, Naibi Mehmet Efendi, Vergi Katibi Halil Efendi, Zabıta Katibi Emin Efendi idi. Nahiye 15-17 köy ile 922 hanede 3136 nüfus yaşamakta olup, tamamı Müslimdir. Ayrıca nahiye bir hükümet dairesi, 13 camii ve mescit, 3 medrese, 10 mektep, 25 dükkan, bir fırın, 25 değirmen, 3 kahvehane mevcuttur.

Kumluca (Sarıkavak) ve Kuzca (Göden) Nahi-yeleri 10 Temmuz 1914 tarihinde Padişah Mehmed Reşad'ın onayıyla yürürlüğe giren "Teke Sancağı'nın Mahsusat-ı Hazırasıyla Müstakil Livaya Tahvili Hakkında Kanunun" birinci maddesinde "Konya Vilayeti mülhakatından Teke Sancağı mahsusat-ı hazırasıyla Müstakil Liva haline ifrağ edilmiştir" denilmektedir. Bu çerçevede Müstakil Teke Sancağı, 23 Temmuz 1914 tarihinde yeniden idari açıdan yapılandırılmış ve Korkuteli, Finike ve Manavgat adlarında üç yeni kaza kurulmuştur. Yeni düzenleme ile İğdir maa Kardıç nahiyesi üçe ayrılıp, İğdir kısmında Antalya merkez kazaya bağlı Kemer nahiyesi ile Finike kazasına bağlı merkezi Sarıkavak olan Kumluca nahiyesi kuruldu. Kardıç kısmında Elmalı kazasına bağlı Göden köyü merkez olmak üzere Kuzca nahiyesi (Göden, Karaağaç, Gölçük) kuruldu. Finike kazasına bağlı ve merkezi Sarıkavak olan Kumluca nahiyesine Adrasan (Çavuşköy), Belen, Yazır, Çıralı Ulupınar, Yeniceköy, Haciveliler, Savrun (Güzören), Sarıcasu, Ortakız (Yenikişla), Salur ve Kakaz kavakdibi köyleri bağlı idi. Elmalı kazasına bağlı ve merkezi Göden (Altınyaka) köyü olan Kuzca nahiyesine Karacağaç, Gölçük, Karacaören, Kuzca ve Kırkdirek köyleri bağlı idi.

Finike kazasına bağlı olan Kumluca nahiyesinin merkezini oluşturan Sarıkavak köyü, XIX. yüzyılın başlarında kurulmuştur. Kumluca ve Sarıkavak adları XV. yüzyıldan itibaren yer, mevki adı olarak Osmanlı belgelerinde kendini göstermektedir. Sarıkavak köyü sakinlerinin değirmencilik ve fırıncılık alanlarında mahir oldukları bilinir. Kumluca nahiyesinde genel olarak kereste ticareti, arıcılık, meyvecilik, demircilik, ağaç işleri ve hayvancılık yaygın olarak yapılmaktadır. Ayrıca XX. Yüzyılın ortalarına doğru Kumluca'da Finike Limanının etkisiyle olsa gerek her türlü mal bulunmakla beraber yaygın meslek olarak mefruşat ve terziliği görmekteyiz. Kumluca bölgesinde üretilen ürünler yurt içi ve dışına Finike limanı vasıtasıyla gönderiliyordu.

b. Sarıkavak

Sarıkavak ismi, bölgenin idari literatüründe XV. yüzyılın başlarından beri iz vermektedir. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde 581 no ile kayıtlı olan ve 1419 yılına ait Elmalı'da bulunan Nuh Çelebi İbn Hasan Bey Vakfı'nın gelir kaynakları arasında "Sarıkavak denilen arz kıt'ası" kaydı önemli bir kayıttır. Sarıkavak köyünün adını 1289/1873 yılına ait Konya Vilayet Salnamesi'nde

tespit ediyoruz. XIX. yüzyılın ikinci yarısında İğdir nahiyesi aracılığıyla Elmalı kazasına bağlı olan Sarıkavak köyünde 48 hanede 110 nüfus yaşamaktaydı.

Alakır nehri ve Kumluca bölgesinde Tanzimat'tan sonra adalardan gelen Rumlar bazı iş sahalarında çalışmaya başladılar. Rumlar bugünkü Kumluca adlı yerleşim yerinin beş km kadar kuzeydoğusunda Sarıkavak adlı yerde yerleşmiş olmalıdırlar. Daha sonra kurulacak olan Kumluca'ya yerleşmişlerdir. Bölgeye yerleşen Rumlar daha çok değirmencilik ve fırıncılık ile uğraşmakla birlikte, ticaret ve tarımla da meşgul oluyordular.

c. Kumluca

Bölgede bulunan diğer köy isimlerinde olduğu gibi Kumluca adının da bir hayli eski olduğunu görüyoruz. XVI. yüzyılın ikinci yarısına ait Teke Sancağı'nın Defter-i Evkaf-ı Liva-ı Teke adlı vakıf defterinde geçen "Vakf-ı Zaviye-i Şeyh Bey zemin-i Kumluca-Belen der sınır-ı Elmalı der Kaş" ve "Vakf-ı Zaviye-i Mehmed veled-i Savcı der Karye-i Dere kıt'atan iki dönüm yer kullanmaktadır" kaydı hem Kumluca'nın hem de Dere köyünün tarihinin günümüzden yaklaşık beş yüz yıl geri gittiğinin açık kanıtıdır.

1567 yılı kaydına göre Elmalı-Kaş sınırında bulunan zemin-i Kumluca-Belen ismi XIX. yüzyılın sonlarından itibaren bu günkü Kumluca bölgesinin genel adı verilmiştir.

XIX. yüzyılda bölgeyi dolaşan seyyahlardan öğrendiğimize göre bölgede yaşayan bir kısım göçer evliler kışlak olarak Corydalla ve Rhodiapolis'i kullanmışlardır. XIX. yüzyılın sonlarında bugünkü Kumluca kurulup gelişmeye başlayınca Corydalla'daki halk yavaş yavaş Kumluca'ya gelmeye başladı. 1842 yılında bölgeye gelen Spratt ve Forbes ilk olarak Haciveliler'e uğramış ve burayı "her hafta kurulan pazar için dikilmiş bir sıra kulübeden, Yörük çadırları ile bir demirci dükkanından oluşan küçük bir köydür. Düzlüğün yuvarısında ikiden üç yüz ayağa yükselen iki sivri külah biçimindeki tepenin dibinde uzanır" şeklinde tarif etmiştir. Milli Mücadelenin kazanılmasından sonra Anadolu'nun diğer yerlerinde olduğu gibi İğdir-Kardıç bölgesinde yaşayan Rumlar da ülkeyi terk ettiler. Dolayısıyla bölgede yaylak ve kışlak olarak yaşayan halk, Cumhuriyet döneminde Kumluca ve çevresine yoğun olarak yerleşmeye başladılar. Bölgenin Müslüman sakinleri tarımın yanında daha çok hayvancılık ile uğraşmakta idiler.

Yine 1958 yılında İngiliz Yazar-Seyyah Freya Stark Kumluca hakkında şöyle "Kumluca'nın arkasına düşen tepenin eteğine ulaşmak; bir buçuk saatimizi aldı. Uzun süre çam ağaçlarının gölgesinde, harikulade manzara içinde yol alırken; Kumluca'da bir minare uzaktan göründü. Dağın eteğinde, Kumluca'ya ulaşıncaya kadar bir-

kaç köy gördük. İlk köyün girişinde, hemen yol kenarında Roma devrine ait olduğunu sandığım bir değirmen taşı vardır. Belki de bu, yarı yarıya gömülmüş bir sütundu. Bir süre sonra Kumluca'ya ulaştık. Kumluca, şimdiye kadar gördüğüm yerlere pek benzemiyordu. Buraya yeni evler, dükkanlar inşa ediliyordu. Uzunca bir caddenin sağında-solunda birçok ev ve dükkan vardı. Dükkanlardaki malların çeşitliliği bizi bir hayli şaşırttı. Lambalar, cam eşyalar, çaydanlıklar, ipler, kauçuk hortum, çeşitli tarım aletleri, renkli iplikler, çoraplar, düğmeler, top top kumaşlar hemen gözüme çarpıveren şeyler arasında. Buradaki kumaş bolluğunu, şimdiye kadar gezdiğim hiçbir yerde görmedim. İnsan; acaba burası kumaş alınıp-satılan bir merkez mi? diye düşünmekten kendini alamıyor. Hele, terzi! Bu kadar çok terzi, başka nerede bulunabilir? Esnafın % 80'inin terzi olduğu küçük bir kasaba düşünebiliyor musunuz? O gün, Kumluca'dan bırakmadılar. Biz de ertesi gün yola çıkmak üzere, misafirperver Kumlucalılara teşekkür ederek, sevimli otellerinde bir gece kaldık..." demektedir.

2. Tarım ve Ekonomik Yapı

İlçenin kuruluş tarihinde ekonomisi hububat, hayvancılık ve az miktarda da meyvecilik gelirlerine dayanmakta iken daha sonraki yıllarda Antbirlik* kuruluşu ile bu alanlara pamuk ekimi yayılmıştır. 1960'lı yıllardan sonra narenciye tarımı, plastiğin 1970'li yıllardan itibaren örtü materyali olarak kullanılması ile örtü altı tarımı hızla yayılmış olup, seracılık önemli gelir kaynaklarına dönüşmüştür. İlçenin en önemli gelir kaynağı örtü altı tarımı (seracılık) ve narenciye üretimidir.

*(Bkz.)- Kitabımızın 2. Cildi, 7.Bölümündeki "VII-10.TARIM- G-ANTBİRLİK-ANTALYA PAMUK VE NARENCİYE TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ" konulu yazıdan ayrıntılı olarak incelenebilir.

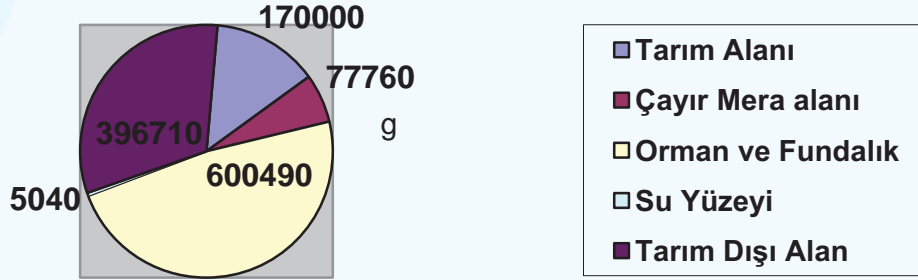
Kumluca İlçesi Akdeniz iklimi (yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı) içinde nitelendirilmekte ise de meteorolojik yönden üç değişik iklim tipi göze çarpar. Sahil ve yayla kesimi arasında iklim ve bitki örtüsü bakımından farklılık görülür. Sahil kesimi örtü altı tarımı ve narenciye tarımı yapılmasına uygundur. Yayla kesiminde ise (Rakımın 800 m üzerinde olan yerler) elma armut gibi muhtelif meyve türleri yetişir.

Kumluca İlçemizin toplam yüzölçümü 125.000 hektardır. Bu alanın %13,6 ile 170.000 dekarı tarım arazisi % 6.2 ile 77.760 dekarı çayır-mer'a % 48 ile 600.490 dekarı orman ve fundalık, % 0.4 ile 5040 dekarı su yüzeyi % 31.8 ile 396.710 dekarı tarım dışı alanlar ve yerleşim alanları oluşturmaktadır.

Arazilerinin Dağılımı(Dekar).

Tarım Alanı	170.000
Çayır Mer'a Alanı	77.760
Orman ve Fundalık	600.490
Su Yüzeyi	5.040
Tarım Dışı Alan	396.710
TOPLAM	1.250.000

İLÇENİN ARAZİ DAĞILIMI

a. Tarımsal Potansiyel ve Tarıma Dayalı Sanayi

İlçede sebze fidesi yetiştiriciliği yapan 8 adet büyük kapasiteli firma mevcuttur. Bu firmalar otomatik makinelerle sağlıklı, kalite ve kontrollü fide üretimi yapmaktadırlar. 2005 yılında 57 milyon adet hazır fideyi üreticinin hizmetine sunmuşlardır.

Kumluca ilçesinde sebze fidesi üretimi yapan kuruluşlar ve üretim alanları ile üretim miktarları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Firma Adı	Üretim alanı (da)	Kapasite Adet	Gerçekleşen kapasite Adet
Agro Fide	10.62	8.000.000	18.000.000
Bars Fide	11.5	40.000.000	22.000.000
Maki Fide	17.0	20.000.000	25.000.000
Sarıkavak Fide	17.0	25.000.000	16.450.000
Altın Fide	14.0	20.000.000	18.260.000
Arı Fide	5.0	3.000.000	2.000.000
Efe Fide	15.0	25.000.000	20.000.000
Zirve Fide	10.26	8.000.000	127.817.000

İlçede 24 köy 4 belde mevcut olup, 11 adet tarımsal amaçlı kooperatif ile 4 adet tarım kredi kooperatifi mevcuttur.

İlçede çiftçilerinin ihtiyaçlarını karşılamak üzere 8 adet ana gübre bayii bulunmaktadır. Bunun yanında 8 adet zirai mücadele alet ve makineleri satışı yapan bayii bulunmaktadır. 2 adet zirai mücadele ilaçları toptancılığı yapan bayii bulunmakta. Ayrıca 95 adet zirai ilaç bayii, 44 adet tohum bayii, 12 adet de yem bayii bulunmaktadır.

b. Kumluca'nın Tarım Alanları ve Dağılımı

Üretim Alanı	Üretim Alanı Miktarı (da)
Tarla Bitkileri	58.130
Narenciye	34.380
Sebze(Açıkta)	3.600
Sebze (Örtü altı)	36.950 (ikinci ekiliş 18.000;Toplam 54.950)
Bağ	2.500
Örtü altı Bağ	100
Meyvecilik	5.310
Tarıma Elverişli olup Tarım Yapılmayan	29.120
TOPLAM	170.000

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere ilçede polikültür tarım yapılmaktadır. İlçeyi tarımsal üretim açısından güneyde Akdeniz kuzeyinde Toros dağlarına doğru gidildikçe rakımın birden bire yükselmesi nedeni ile üç ana bölgeye ayırmamız mümkündür. Buna göre deniz seviyesinden rakımın 300 m yüksekliğe kadar arada kalan ova ki, buraya halk arasında Finike çukuru da denmektedir. Bu alanlarda iklim ve arazi koşulları özellikle seracılık ve narenciye tarımının yapılmasına müsaittir. Toroslara doğru çıktıkça rakımın 300 m ile 600 m arasında kalan geçit bölgesi yani iklim olarak ne tam karasal iklimi nede Akdeniz iklimini yansıtmayan bölge ki buraya da Alakır havzası denmektedir. Bu bölge iklim koşulları nedeni ile hububat, nar, zeytin ve kısım kısım açıkta sebze, sera ve narenciye tarımı yapılmaktadır. Toroslara çıkıldıkça rakımın 700 m üzerine çıkması ile oluşan bölge ve bu bölgede de karasal iklimin hakim olması nedeniyle; hububat, kiraz, elma, ceviz, fasulye (kuru) gibi tarımsal ürünler yetiştirilmektedir.

Tablo üzerinde de görüldüğü gibi ilçede tarıma elverişli olup ta kullanılmayan 31.790 dekar arazi mevcuttur. Arazilerin meyilli ve toprak işlemenin zor olması nedeni ile rakımı yüksek olan köylerde genç nüfusun ova köylere sera ortaklığı ve kiracılığı için gelmeleri, yine genç nüfusun Kemer ilçesine ve Antalya'ya tatil köyleri ve otellere çalışmak için gitmeleri bu arazilerin işlenmemesine neden olmaktadır.

Kumluca, Altınyaka Üzümü (Foto: A.Kerim ATILGAN)

c. İlçenin Toplam Meyve Üretimi

Meyve Adı	Üretim Alanı (da)	Üretim Miktarı(ton)	Kg Fiyatı YTL	Toplam Üretim Değeri YTL
Armut	Dağınık Şekil	37	0,50	18500
Ayva	50	33	0,50	16500
Elma	2114	3392	0,40	1356800
Erik	10	24	2,00	48000
Kiraz	40	55	1,50	82500
Ceviz	20	135	5,00	67500
Nar	3000	288000	5,50	1584000
Üzüm	D Şekilde	62.5	0,75	46875
G TOPLAM				3220675

Bölgemizin meyve ürün deseni, alanları, üretim miktarı ve elde edilen reel gelirleri yukarıdaki tabloda gösterilmiştir. Nar dışında kalan ve ilçemizde üretilen meyveler ve zeytin bölgesel pazara sunulmakta ve burada tüketilmektedir.

d. Kumluca İlçesindeki Zeytin Üretimi

Zeytin Üretimi	Üretim Alanı(da)	Üretim Miktarı(Ton)	Ürün Fiyatı(Kg- YTL)	Toplam Üretim Değeri YTL
Yağlık	1400	140	2,50	350.000
Sofralık	1410	141	2,50	352.500
G.TOPLAM	2810	281	2,50	702.500

Washington Portakalı-(Foto:A.Kerim ATILGAN)

Meyve Adı	Üretim Alanı (da)	Üretim Miktarı (Ton)	Ürün Fiyatı YTL	Toplam Üretim Değeri YTL
Limon	520	1300	0,25	325.000
Portakal	32680	114706	0,35	40.147.100
Mandalina	520	1755	0,40	702.000
Altıntop	660	875	0,25	218.750
G.TOPLAM	34380	122.443		41.392.850

e. Narenciye Üretimi

İlçede örtü altı yetiştiricilikten sonra en büyük üretim alanına ve ekonomik değere sahip ürün narenciyedir. Yetiştirilen ürünler çoğunlukla götürü usulü ile bahçelerde satılmaktadır. Bu üretim sonucunda ilçede 41,4 trilyonluk bir gelir elde edilmektedir. Üretilen ürünler ilçemizde bulunan mumlama ve paketleme tesislerinde işlenerek iç ve dış pazara sunulmaktadır.

f. Örtü Altı Tarımı

İlçede örtü altı tarımı önemli bir yer kaplamakta ve bu alanlar her geçen gün artmaktadır. Örtülü alanların % 30'luk bölümünde yılda iki defa ekiliş yapılmaktadır. Örtü altı alanları aşağıdaki tabloda görülmektedir. İlçe merkezi dahil 19 köyde 12.500 aile örtü altı tarımı ile geçimlerini sağlamaktadır.

Tesisler	Alan (da)
Cam Sera	6.740
Plastik Sera	30.030
Toplam Örtü Altı Alanları	36.130

KUMLUCA

İlçedeki sera alanı 36.130 da. a ulaşarak ilimizdeki toplam sera alanlarının % 25'ini teşkil etmektedir. 1988 yılında 54 milyar, 1999 yılında 23 trilyon olan seracılık geliri 2004 yılında 431 trilyona ulaşmıştır. Yaklaşık olarak tarımsal gelirin %86'sı seracılıktan karşılanmaktadır.

Bölgede üretilen örtü altı ürünlerin ilçemizde bu-

f.1. Kumluca İlçesi Örtü Altı Tarım Üretimi (2007)

Sebze Adı	Üretim Alanı(da)	Üretim Miktarı(Ton)	Birim Fiyatı TL	Toplam Üretim Değeri TL
Fasulye	700	1.050	1	1.050.000
Kavun	2.400	14.400	1,5	21.600.000
Kabak	2.400	16.800	0,75	12.600.000
Hıyar	5.700	63.600	0,75	47.700.000
Patlıcan	10.650	106.500	0,75	79.875.000
Domates	23.250	255.750	0,5	127.875.000
Biber(Dolma)	1.650	17.391	0,75	13.043.250
Biber(Sivri)	5.420	48.000	1	48.000.000
Biber(Carli)	3.000	40.500	0,75	30.375.000
Biber(Kayba)	340	3400	2	6.800.000
Biber(Macar)	300	360	2	720.000
Biber(California)	350	2800	2,5	7.000.000
Biber(Şili)	120	850	3	2.550.000
Muz	35	280	1,00	280.000
G.TOPLAM	56.315			399.468.250

*20.150 da ikinci ürün ekilişi mevcuttur.

Foto: Çiçekten Bala

g. Arıcılık ve Bal Üretimi

g.1. Kumluca İlçesi Bal Üretim Cetveli

Üretici Sayısı Adet	Kovan Sayısı Adet	Bal Miktarı kg	Birim Fiyatı YTL	TOPLAM
57	3405	37.455	8	299.640,00

Likya Tipi Arı Kovanı-(Karakovan)

K U M L U C A

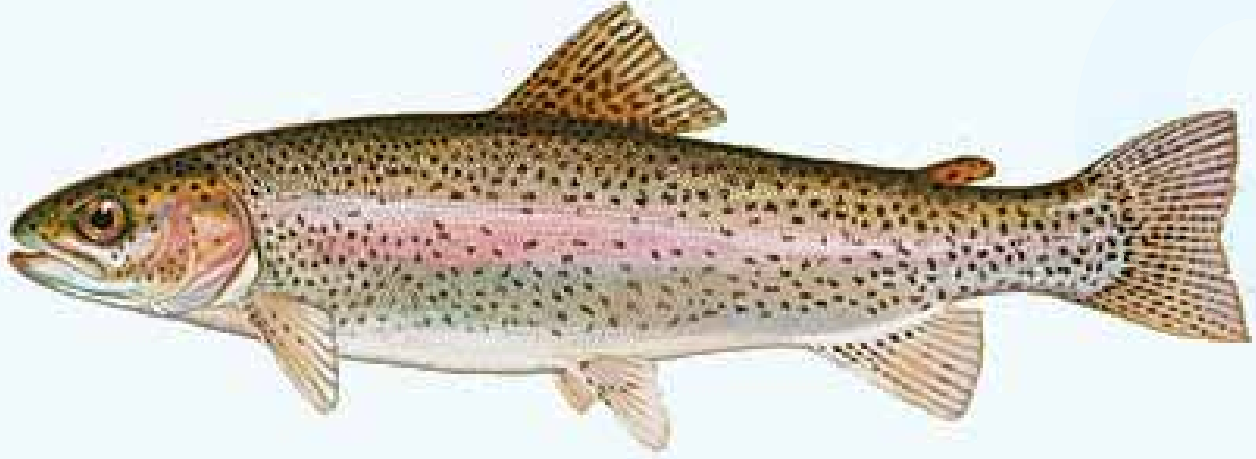

Foto: [http://tr.wikipedia.org/wiki/Alabal%C4%B1k\(23/07/2009\)](http://tr.wikipedia.org/wiki/Alabal%C4%B1k(23/07/2009))

Ülkemizde gezginci arıcılık yapan üreticiler kış aylarında ilçemize kışlamaya gelmekte, bahar sağımını yaptıktan sonra bölgemizden ayrılmaktadır. Tabloda gösterilen bal üretimine gezginci arıcılık yapan üreticiler dahil edilmemiştir. Yani ilçemizde ikamet eden yaz aylarında arı kovanlarını yaylaya çıkartan sadece ilçemiz arıcılarına ait üretim gösterilmiştir.

h. Alabalık Yetiştiriciliği

İlçemizde üretim yapan 3 adet balıkçılık işletmesi bulunmakta bu işletmelerde de yıllık toplam 55 ton alabalık üretimi yapılmaktadır. Buradan da yaklaşık 275.000.00 TL reel gelir elde edilmektedir.

i. Hayvancılık

İlçemiz hayvancılığı son yıllarda örtü altı tarımın gelirlerinin yükselmesine ve yem girdilerinde görülen artışa bağlı olarak giderek azalmakta işletmeler küçük aile işletmeciliği şekline dönüşmekte bunun neticesi olarak da hayvan sayısında gözle görülür bir düşüş yaşanmaktadır. 2000 yılı verilerine göre büyük baş hayvan sayımız ilçe genelinde 3.620 adet, küçükbaş hayvan mevcudu ise yine 2000 yılı verilerine göre 20.500 adet iken; bu sayılar 2005 yılında azalmıştır.

2005 yılı içerisinde İlçe Tarım Müdürlüğü'nün yapmış olduğu ön soy kütüğü çalışmaları neticesinde tekrar tespit edilmiştir. Yapılan bu kayıtlar neticesinde ilçemizdeki hayvan mevcutları köylere göre tabloda gösterilmiştir.

2005 yılında 50 adet koyundan 1250 kg, 686 adet kuzudan 11.148 kg, 928 kıl keçisinden 16.704 kg, 901 oğlaktan 14.416 kg, 874 adet sığırdan 157.770 toplamda 3439 büyük ve küçük baş hayvandan 201.288 kg kırmızı et elde edilmiştir. Üretim değeri 1.409.016,00 YTL elde edilmiştir.

j. İlçede Denizcilik ve Deniz Mahsulleri Üretimi

İlçemizin güneyi ve güney doğu sınırları Akdeniz ile çevrili olması dolayısı ile denizde balık avcılığı da yapılmaktadır. Ancak balık avcılığı yeterince yapılmamakta bu nedenle ilçemizin denizlerinden yeterince faydalanılmamaktadır. İlçemizde balıkçılık ticari anlamda

Yayla'da Koyunlar-(Foto:H.İbrahim ÖLMEZ)

yapılmamakta sadece aile işletmeciliği şeklinde yapılmaktadır. İlçemizde 24 adet ruhsatlı balıkçı teknesi bulunmakta, ayrıca İlçe Tarım Müdürlüğü tarafından verilen 118 adet de amatör balıkçılık belgesi ile avcılık yapan şahıslar bulunmaktadır.

Balık avcılığı neticesinde ilçemizde 2005 yılı içerisinde 45.900 kg balık avlanmış bundan da 344.250.00 YTL gelir elde edilmiştir.

3. Kültür

1. Halk Kültürü (Geçiş Dönemleri) (Yöre Halkının 40–50 Yıl Öncesindeki Yaşam Biçimi)

a. Doğum

Eskiden köylerde ebe, hemşire ve sağlık memuru bulunmazdı. Hiç aracın olmadığı zamanlarda ulaşım ve taşıma işleri ancak hayvanlarla sağlanıyordu. Bu nedenlerle doğum yapacak kadınlarımız becerikli, cesaretli ve tecrübeli diğer kadınların yardımlarıyla doğum yapardı. Başka yörelerde de olduğu gibi yeni doğan bebeğin sağ kulağına ezan, sol kulağına kamet okuyup ismini söylerlerdi. Geçmiş olsuna gelen kadınlar bebeğe, "Allah analı babalı büyütsün, Allah hayırlı gursak versin, Cenabı Allah sağlıklı ve sıhhatle büyüt-sün, kocaman adam olsun, ömrü uzun düğünü güzün olsun" gibi dileklerde bulunurlardı. Zamanın şartlarına göre de anneye çorba, yemek getirirlerdi. Bebeğe parça bez veya bezden dikilmiş üst ve alt giyecek, havlu mendil ya da küçük miktarlarda para hediye ederlerdi.

b. Sünnet

Köylerde doktor, sağlık memuru yok. Ancak gezici sünnetçiler vardı. En meşhur sünnetçilerden birisi "Çuldum" biri de "Süslü" lakaplı sünnetçilerdi. "Sünnetçi geliyor" denildi mi bütün çocuklar kaçıyordu. Sünnet-

çinin geldiği mahallede 6–8, 10-12 yaşlarındaki bütün erkek çocuklar çağrılır, kaçanlar yakalanır bir köşede sünnet ettirilirdi. Uyuşturma yok, dikiş yoktu. Bir kişi çocuğu kucaklar sünnetçi kesim işini yapar, kurutucu diye toz ekip geçerd. Yaralı çocuklar bir hafta - on gün, kesilen yer mikrop kapar yara olur, azarsa 15 gün gibi zamanlarda iyileşir giderdi. Sünnet olan çocuklara yakınları, büyükleri tabak, tencere, tas, tava ve para gibi hediyeler verirlerdi.

c. Askerlik

Askerlik çağına gelmiş gençler 19 yaşında muayene olurlar, 20 yaşında askere alınırlardı. Askere gidecek gençler için mevlitler okutulur, dualar yapılır, yemek verilirdi. Bunu her aile yapmaya çalışırdı. Daha eski zamanlarda askere gidecek kişi için yufka ekmeği pişirilirdi, kurumuş ekmeğin ufalanarak bir torbaya doldurulur yola çıkarken yanında götürmesi sağlanırmış. 1940'lı yıllarında, seferberlikte 4 yıl (48 ay) askerlik yapmışlar. Daha sonraki yıllarda 36 ay, 24 ay, 20 ay derken şimdi 16 aya kadar düşmüş durumda. 1940'lar da, 1950'lerde askere yürüyerek, Finike'den vapurlarla, yaya veya atlı olarak iç bölgelere başka illere ulaşanlar trenlerle gidilebiliyordu. Örneğin Çayıcı Köyünden Hamit CEYLAN 1954 yılında, yürüyerek Finike'ye varıyor. Sülüsü alıp bakıyor ki askerlik Van'a çıkmış. Araştırıyor gidilecek yolu ve tanıdık kişileri. Hatay'dan ileri gidecek hiç tanıdık yok. "Askerlik bu, yola devam" der ve 7 günde vapurla Mersin'e ulaşır. Mersin'den trenle 3 gün 3 gecede Van'a ulaşır. O günlere ait kısa bir asker anısı da aktaralım. Karacaören köyünden Hüseyin YARBAŞ, 1946 yılında Adapazarı'nda 4 yıllık askerliğini tamamlar. Tümen Komutanı veda konuşması yapar: "Evlatlarım, biliyorum uzun süre anadan babadan eş ve dostlarınızdan ayrı kaldınız. Doğanlarınız oldu, kaybolanlarınız oldu. Fakat bu vatan sizlerle gurur duyar,

sizlerle ayakta duruyor...” Bu duygulu konuşmanın etkisiyle, Hüseyin YARBAŞ arkadaşlarına dönerek “Biraz daha kalalım arkadaşlar!” demiştir. Atalarımız vatanımıza milletimize işte bu duygularla sahip çıkmışlar.

Askerlik dönüşü gelenleri müjde edenlere oğlak, kuzu, çebiç ve para gibi hediyeler verilir. Askeri gelen ailesi ve akrabaları havaya tüfek sıkarak askeri karşılar, mutluluğunu ve gururunu dile getirmeye çalışırlardı. Bazen asker karşılaşmasında fazla tüfek sıkma konusunda iddialaşarlardı. 70–80 defa tüfek sıkılmış asker karşılaşmasından bile bahsedilir.

d. Kız İsteme

Bölgemizde daha çok görücü usulü adı verilen yöntemle evlilikler başlar. Aileler evlendirecekleri oğlanları için beğenmiş oldukları kızları oğlan görmemişse göstermeye çalışırlar. Oğlan beğendiği ve konuştuğu bir kız varsa ailesine “bana amcanın kızını isteyin veya falan kızını bana isteyiverin” derdi. Aile ile oğlan arasında uyum sağlanmışsa kız evine haber verilir, çevrenin büyükleriyle kız evine kız istemeye gidilirdi. Bunun için genellikle perşembe akşamları tercih edilirdi. Kız istemeye gidenlerden en ileri geleni, (dede, amca, imam, öğretmen vb.) sohbet sırasında sözü uygun hale getirir “biz hayırlı bir iş için geldik, tabii ki kader de ne varsa o olur amma, Allahın emri Peygamber’in gavliyle kızınız’yi, oğlumuz’e mahal gördük, uygun gördük sizler de uygun

görüp yardımcı olursanız bu işi gerçekleştirmek istiyoruz” diyerek düşünceleri sunar. Kız evi de “sağ olun, var olun bizi insan yerine koyup değer verip gelmişsiniz, biz de kendi aramızda düşünelim, konuşalım yine görüşürüz” der ayrılırlar. Birkaç sefer gidilip gelindikten sonra olumlu veya olumsuz cevap alınır. Olumlu cevap alınınca altın işi konuşulur, muamele (nikah) günü kararlaştırılırdı. Malum ya kazaya (Kumluca’ya) gidecek araç mı var, atlarla muameleye gidilirdi. Aileler arasında bir yüzük takılır, düğün zamanı konuşulurdu.

e. Düğün

Düğün zamanı yaklaştıkça, kız evinde “yazgı”, yatak-yorgan mutfak eşyaları hazırlanmaya çalışılır. Oğlan tarafı da yapabildiyse ev, barınak ve maddi durumunu ayarlamaya çalışır. Düğünden birkaç gün önce “oku” ya da “okuluk” adı verilen düğüne davet etme eşyaları, takı malzemeleri ve urba (giyim eşyası) almaya gidilirdi. Düğüne, oku (davet eşyası: kibrit, bardak, tek sigara, mendil; yakınlara gömlek, atlet, giysilik kumaş gibi şeyler) işi ile başlanır, oku bütün köye ve çevre köylere yollanır. Oku, daha eski zamanlarda küçük bir bez parçası idi (Cep veya bir kese dikilebilecek vaziyette). Sonradan bir tek sigara, kibrit, mendil, bardak oluştu. Düğünler bir hafta sürerdi. Cumartesi günü develerle değirmene (3-4 yük) un öğütmeye gidilirdi. Kız evine düğünde yetecek kadar un, yemelik kuru fasulye, nohut, bulgur, keşkeklik buğday,

1951 Düğün Alayı-(Ciple Gelin Alması)

salça, toz biber, tuz vs. ile kesilecek davar (keçi, koyun vs) götürülürdü. Pazar günü yine eksikler tamamlanır develerle bol miktarda odun iletilir, gece gidecek misafirler için çıra hazırlanırdı. Pazartesi günü davul gelir oğlan evine vurmaya başlardı. Salı günü "oğlan kınası" adı verilen oğlan evinde akşam eğlence yapılırdı. Gece yaralarına kadar meydanda kalın kütüklerden yakılmış ateş etrafında muhabbetler yapılır, davul eşliğinde oyunlar oynanır, silah sesleri devam ederdi. Çarşamba günü kız kınası olurdu. O gün akşam oğlan evinin yakınlarının da katılımıyla bütün davetliler ile birlikte yine meydana yakılmış ateş etrafında erkekler eğlence yapardı. Kadınlar da evde veya kadınlar için ayarlanmış eğlence yerinde eğlenirlerdi. Kadınların çalgısı "delbek"ti. Eğlencelerde kadınlar olsun erkekler olsun oyun alanları boş kalmazdı, sırayla oynanırdı. Düşünlerde oyun havaları olarak, "Harmandalı, Sarı Zeybek, Sepetçioğlu, Alyazmam, Muğla Zeybeği, Ferayi, Ağır Zeybek, Koca Oğlan Zeybeği, Ötme Dukkuk, Yörük Gider Yaylasına, Mor Koyun, Halkalışeker, Fasulyenin Kilosu, Çiftetelli, Fidayda, Misket, Yüksek Yüksek Tepelele Ev Kurmasınlar, Çayırdı Buldum Seni, Yayla Yolları, Kezban Yenge, Kız Meryem, Dere Geliyor Dere, Metelik, Barut Dumani, Lingo Lingo Şişeler, Çöz De Al, Konyalı, Oy Bahçenize Ben Giremedim, Yumurtanın Kulpu Yok" gibi türkü ve havalara oynanırdı. Oyunlar tek kişi, ikişerli, üçerli veya gruplu olabilir.

Davul zurna çalıp oynaşmalar devam ederken çevreden birkaç silah sesi duyulur, bir anda sessizlik oluşurdu. Birkaç silah sesi daha patlar, davul zurna ekibi o yöne doğru karşılamaya giderdi. Misafirleri karşılayıp düğün alanına dönerler, şapkalı, belleri kuşaklı, pala bıyıklı, omuzları tüfekli, elleri sopalı iki efe yanlarında iki tane kız (kadın elbisesi giydirilmiş erkek) meydana gelip kaytarırlardı. Bu köyün muhtarı yok mu? diye bağırlar, bir kişi muhtar olarak ortaya çıkarılır, tanışılırdı. Efe, muhtara; biz Aydın'dan gelip Arda'nı gidiyoruz, yola düştük omzumuzda tüfek, elimizde saz ile, ince belden aştık yanımızda iki ince belli kız ile. Biz buralarda barınıp yaşayabilmemiz için başımıza bir hal gelmeyeceğine dair senet yazıvereceksin derler. Muhtar da bir kağıt parçası bulur efeye yapıvereyim senet der. Başlar yazmaya ve yüksek sesle okur, "köylülerim dokunmayın efelere, misafir gelmiş iki ganere, kızlara iyi davranın, efeleri oturtun ayakta koymayın" gibi muhabbetli güldürücü, argolu tekerlemelerle senedini yazar. Efeler muhtar böyle senet mi olur der, ara sıra sopayı patlatıverirler. Neyse anlaşılır. Efeler suskun duran çalgıcılara dönüp "çalın bakalım" derler, onlar da "biz parasız çalmayız" derler. "Kaça çalarsınız?" "99 kuruşa", "88 kuruş vereceğiz" derler, bunlarla da anlaşılır. Efelerle kızlar oynamaya başlar, etraf-takilerden oyuna çıkanlar olur. Kızlara yaklaşan oldu mu sopayı yerler, bağıarak dolanıverirler. Kızlar, efeler yorulmuştur. Dinlenmek için kenara çekilirler. Çalgıcılar da bunu fırsat bilip sigara molası yaparlar. Az son-

ra başka bir yerden silah sesleri patlar. Çalgıcılar hemen o tarafa doğru karşılama havasıyla harekete geçerler. Alıp gelirler ki başları kara keçe fesli, sakal bıyık karışık, değişik tip ve kılıklarda kara yüzlü iki Arap; ellerinde sopalar kaba saba davranışlarda bulunurlar. "Burası nedir? Ne oluyor burada, bu millet saman imcesi mi? sorar sual eder başlarlar çaldırıp oynamaya. Muhabbet devam ederken, efeler çıkar ortaya aralarında bir kavga, patırtı, kütürtü, sopalarla ateşle birbirlerine saldırırken, çan sesleriyle bembeyaz bir varlık çıkar gelir, meydanı bir dolandır. Bu şeytandır, ortada ne arap kalır ne efe; her şey durulur. Şeytan da kaybolur gider. Efeler kızlarla yavaşça ortaya çıkar tekrar oynaşmaya başlarlar. Bu arada Araplar gelip kızları kaçırlar. Efeler, kız aramaya çıkarlar. Araplarla kavuşurlar, başlarlar dövüşmeye. Şeytan şangırtı, tangırtı, (çan) sesleriyle bir dalar aralarına ortada kimse kalmamıştır. Bağrışmalar, gülüşmeler silah sesleri duyulur. Bir başka bölümde, aksakallı bir dede eşeğine binmiş, eli asalı peştamallı, nine de eşeği çekiyor, geliyorlar oyun alanına. Halkı görünce selam verip sohbete dalarlar develeri yitmişler, deve arıyorlardır. Dede sohbet ederken nine deve aramaya devam eder. Bir düğüne rastladığını anlayınca başlar oynamaya. Kendini kaptırmış develeri bile unutmuştur. Bu sefer dede, "deve mevederken karıyı yitirdik arkadaşlar" der, o da kocakarıyı aramaya çıkar. Davul sesine gelir ne görsün ki kocakarı oynayıp durur. Eşekten iner, "ulan ben seni deve aramaya göndermedim mi? Hani develeri buldun mu, sen delirdin mi, bu ne haldir?" diyerek karısına dayak atar. Yine biner eşeğine, çektirir nineye, devam ederler deve aramaya. Bu eğlenceler muhabbetler gece yarısına kadar gürül gürül yanan kalın odunların, ateşin çevresinde devam eder.

Kadınların eğlencesinden sonra da gelinin arkadaşları tarafından eline ve ayaklarına kına yakılır, kendi aralarındaki türkü ve oyunlarla o gece tamamlanmış olurdu. Perşembe günü saat 09-10 gibi oğlan evi davul zurna ve silah sesleriyle gelin almaya kız evine giderlerdi. Kız evine varılır, gelin ve damadın babaları ve iki şahit huzurunda imam nikahı yapılır. Gelinin hazırlığı sürerken eşyaları da (sandık, yatak, elbise çuvalı vs.) develere sarılırdı. Eşyaları vermiyoruz diyerek üzerine oturan gençlere bahşiş ve hediyeler verilirdi. Gelin hazırlanıp evden çıkarken kapı kapatılır, ergen diye tabir edilen düğün boyunca kız evine yardımcı olmuş gençler, ergenlik (bahşiş) isterler. Onlara bir miktar para verilerek gönülleri alınır. Gelin ata bindirilip yürüyerek davul zurna ve silah sesleri eşliğinde oğlan evine gelinirdi. Oğlan evine gelince uygun bir yerde ödüle gitme (koşu) düzenlenirdi. Koşuda önde gidip yastığı alan kişi damattan hediye alırdı. Evin önüne varılır, gelin attan inmeden "indirmelik" merasimi yapılırdı. Anne babadan başlayarak herkes gönlünden koptuğunca para ve eşya hediye ederdi, bağışlanan şeyleri de sesi yüksek çıkan biri yüksek sesle söylerdi. Gelin

attan indirilir. Evin kapısı önündeki kapalı saç üzerinde bulunan içi su dolu ibrik (ırbık) tekmelettirilir. Kapının kenarına kasaya mih (çivi) çaktırırlar evde çakılı kalsın evine sağlam bağlansın diye. Kapının kenarına yağ-bal sürdürürler tatlı dilli, uyumlu olsun diye. Koyun postuna bastırırlar koyun gibi uysal olsun diye. Bundan sonra da gelin eve alınır. Damat gelinin duvağını açar geline yüz görümlüğü hediyesini verir. Akşam da yemekten sonra dua edilir. Eğer imam nikahı yapılmamışsa nikah kıyılır, gelin-damat evine yerleştirilirdi. Cuma günü de kadınlar arasında yüz düğünü yapılır. Erkekler Cuma'ya, Cuma namazına ve pazara gitmişlerdir. Kadınlar kendi aralarında eğlenirler. Delbek (bir çeşit def) eşliğinde haftanın, düğünün yorgunluğunu atmaya çalışırlardı. İşte böylece düğünler bir hafta sürerdi.

(Bkz.) Halk Kültürü ile ilgili olarak kitabımızın "2.Cilt-VIII.KÜLTÜR, SANAT VE EDEBİ HAYAT-I.KÜLTÜR HAYATI-1.HALK KÜLTÜRÜ" bölümünden de faydalanabilirsiniz.

2. Geleneksel Kumluca Mutfağı

Kumluca ve çevresinde, ülkemizde bilinen yemek çeşitlerinin hemen her çeşidi yapılmakla birlikte sebze ağırlıklı yemeklerin daha çok olduğu görülmektedir. Bölge halkımızın göçebe hayat tarzı, yöremize has

belirgin bir yemek çeşidinin oluşumuna pek izin vermemiştir. Geleneksel yemeklerimiz; köylerimize, yaylalarımıza ve alışkanlıklarımıza göre farklılıklar gösterir. Bunlardan bazılarını aşağıda tanıtmak istiyoruz.

Yöremizin en önemli geleneksel etli yemeği Topak Kızartma'dır. Kış günlerinde buğday, mısır, nohut ve fasulyeden yapılan Kölle; hamuru mısır unundan, eti de lökeşe adlı kuş veya tavuk etinden hazırlanan Arabaşı (Arap Aşı) çorbası; genellikle düğün ve mevlit gibi toplu yemeklerde buğdaydan yapılan Keşkek; yaz aylarında çokça pişirilen içi fesleğenli ince patlıcan yemeği; yayla kesimlerinde yapılan Höşmerim yemeği; hazırlanışı yöremize özel olan Tarhana Çorbası; Göce Çorbası; kırdan toplanan otlardan hazırlanmış ot yemekleri ve tatlı çeşidi olarak kabak tatlısı yöremizde gelenekselleşen yemeklerden bazılarıdır.

Halkın büyük çoğunluğu, özellikle kırsal kesimde, çiftçilikle uğraşır. Bu nedenle kendi yiyeceğini kendisi yetiştirmektedir. Sahilde oturmakta olan halkın çoğunluğunun sebzeçilik yapmasına karşın iç kesimler ve yayla köylerindeki halkımız hayvancılıkla uğraşmakta ve tahıl ürünleri yetiştirmektedir. Yemekler de bu yetiştirilen ürünlere bağlı çeşitlerdir. Genellikle bitki örtüsünün bodur çalılardan oluşması nedeniyle hayvancılıkta keçi besiciliği daha gelişmiştir. Kısmen iç kesimlerde koyun yetiştirilmektedir. Bu nedenle etli yemeklerde daha çok keçi eti kullanılır.

Topak Kızartma(Patatesli)-Altinyaka(Gödene)-Foto:A.Kerim ATILGAN

Kumluca Deve Güreşleri

3. Kumluca Deve Güreşleri

Ülkemizde geleneksel olarak sürdürülen deve güreşlerinin ilk defa bundan iki yüzyıl kadar önce Aydın ilimizin İncirliova ilçesine bağlı Hıdırbeyli köyünde yapıldığı söylenmektedir. Ancak A.Münis Armağan'ın Batı Anadolu Tarihinde İlginç Olaylar adlı kitabında "Develerin Sonu" bölümünde II. Mahmut döneminde Tire ve civarında deve güreşlerinin yapılmakta olduğu belirtilmektedir.

Deve güreşlerinin başlangıç tarihi bilinmemekle birlikte, kervancılığın ve göçerliğin yaygın olduğu dönemlerden beri yapıla geldiği sanılmaktadır. Deve sahiplerinden ve güreş severlerden edindiğimiz bilgilere göre; eskiden göçerler de obalar arası ve kervancılar arasındaki rekabet nedeniyle develeri güreştirirlermiş.

Deve güreşlerinin kendine özgü geleneksel kuralları varsa da yörelere göre bazı değişiklikler göstermektedir. Ancak deve güreşleri, benzeri sporlar gibi kendine özgü bir sahaya, seyirci düzenine sahip değildir. Deve güreşleri için yapılan organizasyonlar özellikle gelir elde etmek üzere eğitim, kültür, sağlık, spor ve sosyal amaçlı konularda faaliyet gösteren dernekler tarafından yapılmaktadır.

Deve güreşleri tek hörgüçlü dişi "yoz" develer ile "buhur" adı verilen çift hörgüçlü erkek develerin çiftleşmesinden meydana gelen ve "tülü" adı verilen erkek develer arasında yapılır. Bu develer güreş devesi-

dir. Güreş develeri soydan gelir yani güreş yapan develerin ataları da güreşçi develerendir.

Güreşler tülülerin kızmaya başladığı kış aylarında yani Aralık, Ocak, Şubat ve Mart aylarında yapılır.

Güreşen her devenin mutlaka bir adı vardır. Bu adlar sahipleri tarafından verildiği gibi, güreş anında yaptığı hareketlerden ve oyunlarından dolayı seyirciler tarafından da verilir.

Güreş develerinin ismi "havut" denilen semerin arkasına konulan süslü bir beze yazılır. Bu beze Peş denir. Bu yazıların altına mutlaka Maşallah yazısı yazılır.

GÜREŞ GÜNÜ

Sabahın erken saatlerinde halk akın akın güreş alanına gelmeye başlar. Bir kısmı güreşlerin yapıldığı sahada yer kapmaya, bir kısmı da güreş alanı dışında aileleriyle birlikte oturacağı yeri ayarlamaya başlarlar. Saat 9.00-10.00 civarında güreşlerin yapıldığı yerde saha içi ve saha dışı tamamen güreş meraklılarıyla dolar. Ayrıca saha dışında seyyar satıcılar da yerlerini alırlar. Çeşit çeşit yiyecekler, içecekler, hediyelik eşyalar tezgâhlara düzenli bir şekilde konmuştur. Bu arada yörenin davul ve zurnacıları çalmaktadırlar.

Bu curcuna devam ederken hoparlörden güreşlerin başladığı, güreşecek develerin adları anonsu duyulur. Saha dışındaki hareketlilik ve canlılık bu sefer saha içine girmiştir. Deve sahipleri sarvanlarıyla birlikte de-

veleri saha içine getirirler, develer saha içinde bir tur atarlar daha sonra güreşler başlar. Deve güreşleri genellikle saat 9.00–10.00'da başlar. Mikrofondada develerin isimlerini anons eden Cazgır'ın sesi duyulur. Cazgır, develer için methiyeler söyler, kendisine has usulü ve kafiyeli şiirleriyle güreşlere renk katar. Cazgır, yağlı pehlivan güreşleri gibi deve güreşlerinin de en önemli ve renkli kişisidir. Güreşleri, spor spikeri gibi anlatmaya çalışır.

Deve güreşleri, düzenleme komiteleri, güreşlerle ilgili olarak hakem kurulu (Başhakem, orta hakem ve masa hakemi) yeteri kadar urgancı (ipçi), güreş develerinin ağızlarını bağlamak üzere ağız bağlayıcılar ile ağız bağı kontrolcüsü görevlendirilir.

Deve Güreşleri Ayak, Orta, Başaltı ve Baş olmak üzere dört kategoride yapılır. Galibiyetler: 1-Kaçırtarak 2-Bağırtarak 3-Yıkarak elde edilir.

Birincisinde, deve heybetiyle diğer deveyi kaçırtır. İkincisinde, zor bir oyunla rakibini bağlar, zora gelen rakip deve öbür devenin gücüne dayanmadığı zaman bağırır. Üçüncüsünde ise deve rakibini yaptığı oyunla yıkar ve üzerine çöker. Bir de pes etme biçiminde galibiyet vardır o da, deve sahibi devesinin fazla yıpranmaması için devesini güreşten çeker, bunun için deve sahibi urganı ortaya atar bu pes etme anlamına gelir, öbür deve galip ilan edilir.

Yenişemeyen develer berabere kalırlar.

Develerin güreşlerde yaptıkları oyun adlarından bazıları şunlardır: Bağ, Çengel, Çatal, Makas, Kol Atması, Muşat Çengel, Tam Bağ, Yarım Bağ, Düz Çengel, Tekçi, Kol Kaldırma

Güreşlerin heyecanını artırmak için, değişik oyunları yapan develerin birbiriyle eşleştirilmesine özen gösterilir. Her deve kendi sınıfındaki tülüyle güreşir. Sağdan güreşen develere sağcı, soldan güreşen develere solcu, ayak oyunları yaparak rakiplerinin ayağına çelme atarak oturan develere çengelci, rakiplerinin başını göğsünün altına alıp oturan deveye bağcı, rakibini yıkmak ve kaçırmak için yan yana gelip ittiren ve başıyla ayaklarını yoklayan develere tekçi denmektedir.

Galip gelen deve gururla dört ayağını bir araya getirmek suretiyle böbürlenerek seyirciyi selamlar. Ödül olarak halısını alır ve sahayı terk eder. Yenilen devede mahcubiyet ve suskunluk görülür.

Bir deve bir günde bir kez güreşir. Bir güreşin süresi 10 ile 15 dakikadır. Bu kurallar, güreş develerinin nesillerinin azalmaması, develerin fazla yıpranmaları ve korunmaları için konulmuştur.

Bütün bunlar bir disiplin içinde, geleneksel biçimde yapılır. Güreşler sona erdiğinde develer galip gelen deveciler ile deve bakıcıları (Sarvanlar) sevinçli, deve güreşi meraklıları da güzel bir gün geçirmenin, iyi bir

güreş seyretmenin mutluluğuyla evlerine dönerler.

Genellikle kışın yapılan deve güreşleri, bölgemizin kış şöleni haline gelmiştir.

4. İlçede Mahalli İdareler ve Faaliyetleri

İlimiz Kumluca İlçesinde; Kumluca İlçe Belediyesinin yanı sıra, Mavikent, Adrasan (Çavuşköy) ve Beykonak Belde Belediyeleri mevcuttur. Biz burada Kumluca İlçe Belediyesinin bazı faaliyetlerini aktarmaya çalışacağız.

1. Kumluca'da Belediye Teşkilatının Kuruluşu

1914 yılında yapılan idari düzenleme ile Finike kazasına bağlanan Kumluca nahiyesinde Dahiliye Vekaleti verilerine göre 1928 yılında belediye teşkilatı kurulmuştur. 813 nüfusa sahip Kumluca Nahiye Belediyesinin 1492 lira geliri olup yaptığı toplam harcamaya ise 1142 liradır. Kumluca Belediyesinin 1928 yılında her hangi bir müessesesi ve gayrimenkulu yoktur. 122 Dahiliye Vekaleti Vilayetler İdaresi Umum Müdürlüğü'nün verilerine göre Kumluca'da belediye teşkilatının bir süre faaliyetine ara verdiği anlaşıyor.

19.06.1957 tarihinde TBMM'de kabul edilen 7033 nolu "Yeniden (78) kaza kurulması ve İzmir Vilayetine bağlı Kuşadası kazasının Aydın vilayetine bağlanması hakkında Kanun" Resmi Gazete'de 27.06.1957 tarih ve 9644 sayı ile yayınlandı. Söz konusu Kanunun 1/A cetvelinde adı geçen Finike kazası Kumluca ve Gökene nahiyeleri 1 Nisan 1958 tarihinden geçerli olmak üzere merkezi Sarıkavak olan Kumluca adı altında ayrı bir kaza oldu. Kumluca kazasının merkez nahiyesine Adrasan, Belen, Beşikçi, Çayıcı, Gerçen, Hacıveliler, Hazırkahya, Kağaz, Kumluca-Yazırı, Örtükiz, Salur, Sarıcasu, Savrun, Toptaş ve Yenice adlarında on beş köy, Gökene nahiyesine Gökene (Nahiye merkezi), Dereköy, Gölcük, Karacağağaç, Karacaören ve Kuzca adlarında altı köy bağlı idi.

2. Kumluca Toptancı Hali

Kumluca ilçesi sera yetiştiricilerinin taleplerini karşılayabilecek büyüklükte Türkiye'deki turfanda sebze borsasının belirlendiği yer olan Kumluca toptancı hali 2004 Yılında 100 000 m²'lik bir alana modern bir tesis olarak inşa edilmiştir. 73 adet 150 m²'lik ardiye, 18 adet 75 m²'lik ardiye ve 30 adet 130 m²'lik yazıhanesiyle hizmete sunulmuştur.

32 000 m²'lik kapalı alan yap işlet devret modeliyle tesis edilmiştir.

3. Otogar

Kumluca halkına layık otobüs terminali 23 000 m²'lik bir alana kurulmuştur. Kumluca Otobüs Terminalinin iş teslimi 14.10.2002 tarihinde yapılmıştır. 17 Nisan 2005 tarihinde Başbakan Recep Tayyip Erdoğan

Kumluca-Ahmet Ali Ağa Bulvarı

Kumluca Toptancı Hali

Kumluca Devlet Hastanesi Açılışı-17/04/2005

Fotoğraflar-Soldan Sağa-Ön Sıra: Antalya Valisi Alaaddin YÜKSEL, İçişleri Bakanı A.Kadir AKSU, Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN, Sağlık Bakanı Prof.Dr.Recep AKDAĞ, Arka Sıra: Arif YAVUZER, Kumluca Belediye Bşk.Hüsamettin ÇETİNKAYA, Bayındırlık ve İskan İl Md. Ali İhsan ÖZTÜRK ve Ulaştırma Bakanı Binali YILDIRIM

tarafından görkemli bir törenle hizmete açılmıştır. Terminal binasında 5 adet otobüs firması ile ilçede 2 adet taşımacılık hizmeti yapan kooperatif yazıhanesi yanı sıra yolcuların ihtiyaçlarını karşılayacakları yerler bulunmaktadır.

kent ve Adrasan'dan oluşan üç beldesine kaynak suyu özelliklerindeki içme suyu halkımızın kullanımına kazandırılmış ve şebeke bağlantısı yapılmayan hiçbir yer kalmamıştır.

4. Hastane

Kumluca Devlet Hastanesi'nin temeli 1996 yılında atılmış fakat yapımının tamamlanamaması sebebiyle 2002 yılı Eylül ayında, Antalya Valiliği Bayındırlık ve İskân Müdürlüğü tarafından ikmal inşaatı işi 2,8 milyon TL tahmini bedelle ihaleye çıkarmıştır. 100 yataklı Kumluca Devlet Hastanesi, Sağlık Bakanlığına bağlı, Belediyemizin gayretleri ile tamamlanmış yol, çevre düzenlemeleri yapılmıştır. 17 Nisan 2005 tarihinde de Başbakanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan tarafından görkemli bir tören ile hizmete açılmıştır.

5. İçme Suyu

Bey dağlarının eteklerinde bulunan Kumlucaya 60 km uzaklıktaki Karaağaç mevkisinden Kumluca ve Beykonak, Mavi-

Foto: A. Kerim ATILGAN

6. Kùltür Park

Şehirleşme alanında büyük adımlar atan Kumluca Belediyesi olarak halkımızın kültürel ve sanatsal etkinlikleri takip edebilecekleri, aileleri ve kendi başlarına hoş vakit geçirebilecekleri, halkımıza yakışan kùltür parkını 9000 m²'lik bir alan üzerine açmaktan gurur duymaktadır. Kùltür Parkı, Kùltür ve Turizm Bakanlığı'nın da maddi katkıları ile 18.06.2007 tarihinde tamamlanarak halkımızın hizmetine girmiştir.

Park içerisinde; şelaleli giriş takı, kùltür hanı, spor kompleksi (Fitness grubu, basketbol sahası, voleybol sahası, bisiklet yolu), oturma grubu, gezinti alanı ve otopark yer almaktadır.

Ayrıca Kùltür Parkı halkımıza Ramazan ayı boyunca iftar çadırı alanı olarak da hizmet vermektedir.

7. 50. Yıl Karatepe Kùltür Merkezi

Antalya İlimizin bir güneşi haline gelen Kumluca,

Karatepe Kùltür Parkı

2005 yılında Devlet Hastanesinin yeni hizmet binasına geçmesi ile terk ettikleri eski hastane binasının yıkımı yapılmış ve ilçenin simgesi olabilecek bir proje uygulamaya başlanılmıştır.

50. yıl Kültür Merkezi kompleksi içerisinde bulunan Kule 5 kat olarak yapılmaktadır. Giriş katında kent müzesi yapılacak olup, ilçenin kültür değerlerinin bir aynası olacaktır. 2. katı nikah salonu, 3. kat restoran katı olup, 4. ve 5. katlar ilçeye gelen misafirler için şeref salonu olarak yapılmaktadır. En üst kısımda seyir terası bulunmakta ve halkın ve ziyaretçilerin keyifle seyir edebilecekleri Akdeniz ve Toros dağlarının karlarını görsel olarak birleştiren bir mekân haline gelmektedir.

Kültür binası içinde 2 adet 50'şer kişilik cep sineması yapılmaktadır. Amfi tiyatro ile 500 kişilik bir Açık hava tiyatrosu ve sineması hizmet verecektir. Çeşitli etkinliklere ev sahipliği yapacak sergi salonları vardır. Araç ile girilebilecek olan parkımızda yeraltı otoparkı da vardır.

8. Tarım ve Seracılık Şenlikleri, "Antalya'nın Lideri"

Her yıl Nisan ayının 3. ve 4. Haftasında Konferanslar, Konserler, Müzik ve Dans Gösterileri, Tiyatro Gösterileri, Yağlı Pehlivan Güreşleri, Domates Güreşleri, Yörük Göçü vb. etkinliklerle kutlanan festival, ilimizde sahasında en fazla ilgi gören ve katılım sağlanan kültürel etkinlik olarak değerlendirilmektedir.

9. Kapalı Spor Salonu

21. yüzyılın kenti olan Kumluca'ya yakışır Kapalı Spor Salonu 14.06.2001 tarihinde ihalesi gerçekleştirilmiş ve 2006 yılı başlarında Kumluca'ya kazandırılmıştır. Kapalı Spor Salonunu Bölgemizde tektir ve Kumluca Belediyesi'nin gençlere verdiği önemin bir göstergesidir.

10. Atıksu Arıtma Tesisi

Kumluca Belediyesi, ilçe halkının en önemli sorunlarının başında gelen atıksu problemini çözmek amacıyla 2006 yılının 2. döneminde Kumluca Atıksu Arıtma Tesisinin inşaatına başlanması için yer teslimini yapmıştır.

Karşıyaka Mahallesi Kumdibi Mevkiinde 64 ada 209 no.lu parselde yer alan Atıksu Arıtma Tesisi, 1. kademede 2020 yılına kadar 50000 eşdeğer nüfusa hizmet edecek şekilde, günde 8672,6 m³ atıksu arıtma kapasitesi ile aktif çamur prosesi bazında projelendirilerek inşa edilmiştir. Tesisin 2. kademe inşaat aşaması, 2040 yılında yaklaşık 100000 eşdeğer nüfusa hizmet verebilecek kapasitede olacak şekilde projelendirilmiştir.

Şehrin atıksu kolektör sistemi, Atıksu Arıtma Tesisinin inşası ile paralel şekilde yapılmıştır. Bu kollektör sisteminin tamamlanması sonrasında şehir nüfusunun %95'i kanalizasyon şebekesine bağlanmıştır.

11. Sarnıç Tepesi Piknik Alanı ve Hayvanat Bahçesi

Kumluca'ya 4 km uzaklıkta ve 285 m yüksekliğe sahip olan Sarnıç Tepesi'nde 15000 m²'lik bir alan çimlendirilerek 2000 m yol asfaltlanmış ve Kumluca halkının piknik yapabileceği ve boş vakitlerini geçirebilecekleri bir yer olarak tanzim edilmiştir. Piknik alanı yanında 2000 m²'lik kısımda hayvanat bahçesi oluşturulmuş ve halkımıza hayvan sevgisinin aşılması amaçlanmıştır.

Sarnıç Tepesi Parkında; Çocuk Oyun Grubu Kompleksi, Hayvanat Bahçesi, Piknik Alanı, Kır Kahvesi bulunmaktadır.

12. Huzurevi

Kumluca Kasapçayırı Mahallesinde valimiz tarafından vefa tepesi ismi verilen eski adıyla demirci tepede bulunan belediyemize ait 4000 m²'lik arazi üzerinde yapılması planlanan huzur evinin 05 Ocak 2006 da Sayın Valimiz Alaaddin YÜKSEL tarafından teme-

Kumluca Sarnıç Tepesi Hayvanat Bahçesi

li atılmıştır. Tamamen yardımsever halkımız tarafından finanse edilen huzurevi inşaatının %90'lık kısmı bitirilmiştir. Huzur evinin bir an önce tamamlanması için çalışmalar hızla devam etmektedir.

13. Sera Atık Kampanyası ve Çevre Ödülleri

Kumluca Antalya Örtü Altı Seracılığının %33'ünü Türkiye Örtü Altı Seracılığının ise %11'ini karşılamaktadır. İlçede üretim, ülke üretiminin yüzdesinde dönemlere göre farklılıklar göstermektedir. Ocak-Şubat-Mart aylarında ülkede var olan aşırı soğuk nedeniyle diğer bölgelerdeki sera alanları bu soğuktan etkilenmektedir. Yer şekillerinin kendisine sağladığı koşullarla oluşan MİKRO KLİMA sonucunda ilçemizde üretim ülke bazında Ocak-Şubat-Mart aylarında %40 seviyelerine çıkmaktadır. Kumluca Antalya ve ülke açısından turfanda sebzeçilikte önemli bir üretim merkezidir.

Üretim iki dönem halinde yapılmaktadır.

Birinci dönem (Güzlük) : Hasat sonu ocak-şubat aylarına rastlayan dönem.

İkinci dönem (Sezonluk-baharlık) : Hasat sonu haziran- temmuz aylarına rastlayan dönem.

Her iki dönemde de, üretim sezonunun bitiminde hasat ömrünü tamamlamış bitkilerden seraların boşaltılması gerekmektedir. Bu esnada, yaş atık olarak yaklaşık 400 000 ton civarın da serada yetişen bitki atığı (Organik atık) ortaya çıkmaktadır. Bu atık kuruduğu zaman 100 000 ton civarında olmaktadır.

Antalya ili ve Kumluca ilçesinde oluşan evsel atıklar tablosunu incelersek;

Antalya ilinde,
Yıllık katı atık : 259 702 Ton/yıl.

Kumluca ilçesinde,
Yıllık katı atık : 9 537 Ton/yıl. olduğu anlaşılmakta,istatistiki bilgilerden de anlaşılacağı üzere Kumluca ilçemizde üretim sonucunda oluşan serada yetişen bitki atıkları (Organik atık) Antalya ilindeki yıllık evsel katı atık miktarının 1.5 katı kadardır.

Hasat ve yeni ekim döneminde seralardan çıkan kuru ve yaş organik atıklar daha önceleri Belediye tarafından tahsis edilen deniz kenarında ve Sarıkavak Mahallesi Balçıklı Mevkiindeki alanlarda geçici olarak depolanmakta ve kurutulup yakılarak yok edilmekte idi. İşte bu çevre kirliliğini önlemek amacıyla kumluca belediyesi olarak geniş kapsamlı bir kampanya başlatıldı. Yer tespiti yaptık ve halkımızı sera atıklarını buraya dökmesi için yönlendirdik. Kumluca halkı serada yetişen bitki atıklarını büyük bir titizlikle göstermiş olduğumuz depolama alanına götürüp bıraktılar. Kumluca belediyesi olarak bizde gelişmiş güzel bırakılan bu atıkları yapmış olduğumuz çalışmalarla düzenli bir şekilde depoladık.

Düzenlediğimiz kampanya sonucu Belediyemiz, Konya Belediyeler Birliğince 8-9 Haziran 2006 tarihinde düzenlenen proje yarışmasına katılarak "Yeşil Enerji Projesi" başlığı ile çevre ödülü almıştır.

İ.H.A., TEMA, GSM, İYODER ve Kırıkkale Valiliği Türkiye genelinde ortaklaşa olarak düzenlenen; Avrupa Birliği destekli "Başrolde Yeşil Vadi" çevre projesinde yüzlerce belediye başkanı arasından Belediye Başkanımız Hüsamettin Çetinkaya'yı "Başarılı Çevre Başkanı" seçildi ve ödüllendirildi. Kumluca Belediyesi çevre konusunda göstermiş olduğu bu hassasiyet sonucunda 2 Çevre ödülü ile taçlandırılarak bölgesinde öncü ve örnek bir belediye olmuştur.

14. Kardeş Şehir Zabki

Belediye, 29 Ekim 2007 tarihinde, Polonya'nın başkenti Varşova kentine bağlı Zabki Belediyesi ile Avrupa Türk İşadamları Derneği (ATİK-TÜDEİK) önderliğinde Kardeş Şehir Protokolü imzaladı. Her iki şehir arasında hem kültürel hem de ticari alanda işbirliğinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

15. Kumluca Belediyesi TSE-ISO-En 9000 ve M-C TSE-ISO 10002 Belgeleri

Belediye çalışmalarının daha sistemli ve kaliteli bir şekilde yürütülmesi ve bu sistemin belgelendirilmesi amacı ile belediyenin; 15/11/2007 tarihinde düzenlenen tören ile TSE-ISO-EN 9000 belgesi ile,

10/04/2010 tarihinde "Müşteri Memnuniyeti ve Şikayeti Yönetim Sistemi" Belgesi olan M-C TSE-ISO 10002 Belgesini **Türkiye'de İlk Alan Belediye** ünvanı ile aldığı görülmektedir.

16. Kumluca Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi

Son yıllarda katı atıklardan (çöp) kaynaklanan problemler ülkemizin çevre sorunlarının başında gelmektedir. Nüfus artışına paralel olarak tüketim alışkanlıklarının değişmesi ile birlikte kişi başına üretilen katı atık miktarının da artması ile oluşan çöp ve atık karakteristiği hızla değişmektedir. Bu artışların devam edeceği ve eski katı atık depolama sahalarının sağlıklı olması nedeniyle, son yıllarda katı atıkların sağlıklı ve en ekonomik şekilde uzaklaştırılması konusu, geçmiş yıllara nazaran daha da önemiyet kazanmıştır. Katı atık bertaraf sistemi, atıkların ayrı toplanması, taşınması, geri kazanılması, düzenli depolanması, sızıntı sularının ve depo gazlarının bertarafı bileşenlerini kapsayan bütünlük bir yönetim sistemidir. Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi katı atık dökümüne bağlı olarak oluşacak sızıntı suyunun toplanması ve geri devri için pompa haznesi planlanmıştır. Katı atık kütlesinde oluşacak gaz ise toplandıktan sonra teşkil edilecek portatif yakıcılarla (flare) bertaraf edilecektir.

Kumluca Olympos Sahili

Kumluca katı atık düzenli depolama sahası dolum ömrünün bitmesi ile nihai topografyasına erişecektir. Katı atık dökümünün sona ermesi ile birlikte son örtü teşkili ve peyzaj, düşey gaz toplama sisteminin oluşturulması, işletme sonrası kontrol ve izleme çalışmaları gerçekleştirilecektir.

***Derleyenler:**

- Hüsamettin ÇETİNKAYA- Kumluca Belediye Başkanı
- A.Kerim ATILGAN-İl Kültür ve Turizm Md.Yrd.

Kaynaklar:

- <http://www.antalya.gov.tr/>
- <http://www.kumluca.gov.tr/>
- www.kumluca-bld.gov.tr/
- Kumluca Belediyesi Arşivi

Kumluca Fide Üretim Tesisi